

НАРЕДБА ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ТЕХНИЧЕСКАТА И БЕЗОПАСНАТА ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА ЯЗОВИРНИТЕ СТЕНИ И НА СЪОРЪЖЕНИЯТА КЪМ ТЯХ, КАКТО И НА КОНТРОЛ ЗА ТЕХНИЧЕСКОТО ИМ СЪСТОЯНИЕ

Приета с ПМС № 262 от 07.10.2016 г.

Обн. ДВ. бр.81 от 14 Октомври 2016г.

Част първа. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Раздел I. Предмет

Чл. 1. С наредбата се уреждат условията и редът за осъществяване на техническата и безопасната експлоатация на язовирните стени и на съоръженията към тях, както и на контрол за техническото им състояние.

Чл. 2. С наредбата се определят:

1. правата и задълженията на собствениците и операторите на язовирни стени и съоръженията към тях, наричани по-нататък "собственици" и "оператори";
2. изискванията за осъществяване на техническата експлоатация в различните ѝ етапи;
3. изискванията за осигуряване на безопасна експлоатация в нормални, екстремни и аварийни условия;
4. набирането и обработката на информацията от метеорологичния, хидрологичния и техническия мониторинг - за големите язовирни стени, и от техническия мониторинг - за малките язовирни стени;
5. редът за извършване на оценка на сигурността, анализи за техническото състояние и формиране на експертни технически съвети за приемането им;
6. архивирането и въвеждането на регистър и единна номенклатура за съхраняваната документация за язовирните стени и съоръженията към тях;
7. задълженията и отговорностите на оператора на язовирна стена, както и редът и начинът, по който той ще осъществява дейността си;
8. използването на измервателна и контролна апаратура за мониторинг на дейността на собствениците на водностопанските системи и хидротехническите съоръжения, включително на язовирни стени и/или съоръженията към тях;
9. осъществяването на контрола върху техническото състояние и условията за експлоатация на язовирните стени и съоръженията към тях;
10. извеждане от експлоатация и/или ликвидиране на язовирни стени и съоръженията към тях.

Чл. 3. Наредбата се прилага за язовирни стени и прилежащите им:

1. облекчителни съоръжения и енергогасители;
2. водовземни съоръжения;
3. контролно-измервателна система;
4. други специфични съоръжения и системи, свързани с поддръжката и експлоатацията на язовирните стени.

Чл. 4. (1) Собственикът стопанисва, поддържа, организира, провежда, ръководи и осъществява техническата и безопасната експлоатация на язовирната стена и съоръженията към

нея и отговаря за тяхната сигурност и опазването на околната среда в съответствие с изискванията на наредбата.

(2) Собственик, който не отговаря на изискванията за оператор на язовирна стена, възлага стопанисването, поддържането и осъществяването на техническата експлоатация на язовирната стена и на съоръженията към нея на лице, което отговаря на изискванията на наредбата.

(3) Собственикът и операторът уреждат взаимоотношенията си с договор или с акт на компетентен орган, с който се възлагат функциите на оператора.

(4) В 7-дневен срок от подписването на договора или от издаването на акта по ал. 3 собственикът предоставя копие от него на Държавната агенция за метрологичен и технически надзор (ДАМТН).

(5) Лицата, на които със Закона за водите (ЗВ) е възложено стопанисването на комплексните и значими язовири по приложение № 1 към чл. 13, т. 1 от Закона за водите, до издаването на акт от съответния компетентен орган за възлагане на функциите на оператор осъществяват дейностите по техническата и безопасната експлоатация на язовирните стени и съоръженията към тях, предвидени за собственика/оператора на язовирна стена, съгласно наредбата.

Чл. 5. Собственикът/операторът посредством техническо обслужване, ремонти и реконструкции осигурява сигурност, дълготрайност и ефективност на язовирните стени и съоръженията към тях и опазване на околната среда.

Чл. 6. Собственикът, съответно операторът, е длъжен да въвежда данни за техническото състояние на язовирните стени и съоръженията към тях в информационна система по ред, в обем и по начин, определени в наредбата по чл. 141, ал. 1, т. 3 ЗВ.

Чл. 7. Собственикът на язовирната стена и на съоръженията към нея е отговорен за неизпълнението на задълженията по тази наредба.

Раздел II.

Класификация на язовирните стени и съоръженията към тях

Чл. 8. (1) Язовирните стени се класифицират в зависимост от типа на конструкцията, както следва:

1. гравитачни - язовирни стени от бетон или насип;
2. контрафорсни - масивни и многодъгови;
3. дъгови.

(2) Язовирните стени се класифицират в зависимост от строителните материали и технологията на изграждане, както следва:

1. бетонни - масивни от конвенционален бетон или валиран бетон, масивни облекчени, масивни - контрафорсни тип "Ньоцли", и дъгови;
2. насипни - земни, каменни и смесени;
3. зидани;
4. наливни.

(3) В зависимост от техните обобщени параметри - височина, дължина по короната, обем на водохранилището, и в съответствие с класификацията на Международната комисия по големите язовири (ICOLD) големи язовирни стени са тези, които отговарят поне на едно от следните условия:

1. височина на стената, мерена от повърхността на фундиране до короната, по-голяма от 15 m;
2. височина на стената между 10 m и 15 m, когато притежават поне една от следните характеристики:
  - а) обем над 1 000 000 m³;

б) пропускателна способност на облекчителните съоръжения, по-голяма от 2000 m³/сек.

(4) Язовирни стени, които не отговарят на нито едно от условията по ал. 3, са малки язовирни стени.

Чл. 9. (1) Облекчителни съоръжения към язовирни стени са:

1. преливниците;
2. основните изпускатели.

(2) По своята конструкция и по начина на действие при пропускане на високите води преливниците се класифицират като:

1. преливници с неконтролируема пропускателна способност (без затворни органи);
2. преливници с контролируема пропускателна способност (със затворни органи).

Чл. 10. Основните изпускатели, преливниците и водовземните съоръжения могат да са неразделна част от язовирните стени или самостоятелни и независими от язовирните стени съоръжения.

Чл. 11. (1) Язовирните стени и съоръженията към тях в зависимост от характеристиките, значимостта, сложността и рисковете при експлоатация се категоризират в съответствие с чл. 137, ал. 1, т. 1, буква "д" от Закона за устройство на територията (ЗУТ) и с чл. 2, ал. 5, т. 1 от Наредба № 1 на министъра на регионалното развитие и благоустройството от 2003 г. за номенклатурата на видовете строежи (обн., ДВ, бр. 72 от 2003 г.; изм. и доп., бр. 23 от 2011 г. и бр. 98 от 2012 г.) като съоръжения първа категория.

(2) Класификацията на язовирните стени и съоръженията към тях в зависимост от тяхното предназначение, изискванията за дълготрайност и сигурност и последиците при авария и/или разрушение, както и в зависимост от мощността на хидроенергийния обект, когато са част от него, се извършва в съответствие с Наредба № 14 на министъра на регионалното развитие и благоустройството и министъра на енергетиката от 2005 г. за техническите правила и нормативи за проектиране, изграждане и ползване на обектите и съоръженията за производство, преобразуване, пренос и разпределение на електрическа енергия (обн., ДВ, бр. 53 от 2005 г.; изм. и доп., бр. 73 от 2006 г.).

Чл. 12. Класификацията на язовирните стени и на съоръженията към тях по тази наредба се отбелязва в досието на обекта.

Раздел III.

Организационна структура на експлоатацията на язовирните стени и съоръженията към тях

Чл. 13. (1) Управлението на техническата експлоатация на язовирните стени и на съоръженията към тях се осъществява на две нива:

1. ниво собственик;
2. ниво оператор.

(2) Собственикът или операторът могат да създават, преобразуват и закриват експлоатационни звена за техническа експлоатация - техни подразделения, осъществяващи техническата експлоатация на язовирните стени и на съоръженията към тях, обособени на териториален и/или обектов принцип.

Чл. 14. (1) Със заповед на собственика се определят графикаите за извършване на технически прегледи на състоянието на язовирните стени и съоръженията към тях съгласно програмата за технически контрол и инструкциите за експлоатация. В заповедта се определя и съставът на комисията, която ще извършва прегледите.

(2) В случаите по чл. 4, ал. 2 заповедта се съгласува с оператора.

(3) Собственикът приема анализите за техническото състояние и протоколите от прегледите и заключенията за техническото състояние на язовирните стени и съоръженията към

тях и взема решение за продължаване на експлоатацията им.

(4) Всяка година до 31 януари собственикът по своя преценка или по предложение на оператора е длъжен да определи графици за текущ ремонт за съответната година на язовирните стени и съоръженията към тях.

(5) Собственикът взема решения и осигурява финансирането за извършване на техническата експлоатация, основни ремонти и реконструкции на язовирни стени и съоръженията към тях - по своя преценка или по предложение на оператора, при спазване на нормативните изисквания.

(6) Собственикът заснема язовирните стени и съоръженията към тях за попълване на досието.

Чл. 15. (1) Операторът на язовирна стена може да е физическо лице - хидроспециалист, или юридическо лице, което разполага със служител - хидроспециалист, за осъществяване на дейностите по стопанисване, поддържане и експлоатация на язовирни стени и съоръженията към тях, възложени му от собственика.

(2) Един хидроспециалист може да изпълнява дейностите по ал. 1 на не повече от 70 язовирни стени и съоръженията към тях.

Чл. 16. (1) Операторът:

1. извършва измервания с контролно-измервателни системи (КИС) в съответствие с програмата за технически контрол;

2. осигурява първичната обработка на данните, получени от КИС, анализира и извършва оценка на информацията и изготвя индивидуална оценка на техническото състояние на язовирните стени и съоръженията към тях;

3. подготвя предложения за ремонт, реконструкция, извеждане от експлоатация и ликвидация на язовирни стени и съоръженията към тях, като документацията от извършените дейности се предоставя на собственика за класиране и съхраняване в досието на обекта;

4. упражнява контрол при извършване на ремонт, реконструкция, извеждане от експлоатация и ликвидация на язовирните стени и съоръженията към тях;

5. осъществява контрол над експлоатационните звена относно поддръжката на язовирните стени и съоръженията към тях;

6. осигурява контролни измервания на опорната геодезична мрежа за оценка на деформации на язовирните стени и съоръженията към тях;

7. осъществява контрол на работата на съоръженията под вода;

8. осигурява необходимия екип от специалисти за безопасната експлоатация на язовирната стена и съоръженията към нея, на машинното и на електротехническото оборудване;

9. провежда обучения за повишаване квалификацията на персонала за техническа експлоатация към звената;

10. осигурява организацията и участието на свои специалисти в провеждането на ежегодните технически прегледи на състоянието на язовирните стени и съоръженията към тях;

11. сформира състава и провежда заседания на техническия съвет;

12. докладва на експертен технически съвет, назначен от собственика, изготвен Анализ на техническото състояние на язовирната стена и съоръженията към нея за период не по-голям от 3 години;

13. актуализира програмата за технически контрол;

14. изготвя и актуализира аварийния план на обектите съгласно Закона за защита от бедствия;

15. поддържа база данни на язовирните стени и съоръженията към тях;

16. извършва огледи на съоръженията и включва резултатите от тях в досието на обекта;

17. уведомява собственика за извънредни ситуации и опасност от аварии в работата на съоръженията на базата на проведените измервания;

18. задейства и участва със свои представители при привеждането на аварийния план на обекта при работа на язовирните стени и съоръженията към тях в екстремни и аварийни условия;

19. обслужва системите за метеорологичен, хидрологичен и технически мониторинг на язовирните стени и съоръженията към тях;

20. при необходимост осигурява измерване на наносите, отложени във водохранилището;

21. обезпечават изпълнението на всички изисквания по ЗВ и по тази наредба за непрекъсната и безопасна работа на язовирните стени и съоръженията към тях и на машинната и електрическата част към тях;

22. съхранява в досието на обекта цялата документация на язовирните стени и съоръженията към тях - от проектирането до ликвидацията;

23. изготвя периодични доклади за състоянието на поверените му язовирни стени и съоръженията към тях;

24. в рамките на своята компетентност предприема действия за изпълнение на предписанията, дадени по реда на чл. 138а, ал. 3, т. 2 ЗВ;

25. въвежда данни в информационната система, предоставена от ДАМТН.

(2) Операторът подписва всички данни от мониторинга на хартиен носител и ги предава на собственика за съхранение и въвеждане в информационната система на ДАМТН.

Част втора.

ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА ГОЛЕМИТЕ ЯЗОВИРНИ СТЕНИ И НА СЪОРЪЖЕНИЯТА КЪМ ТЯХ

Глава първа.

ЕТАПИ НА ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА ГОЛЕМИТЕ ЯЗОВИРНИ СТЕНИ И НА СЪОРЪЖЕНИЯТА КЪМ ТЯХ

Раздел I.

Въвеждане в експлоатация на язовирните стени и на съоръженията към тях

Чл. 17. (1) Разрешението за ползване на големите язовирни стени и на съоръженията към тях установява законността на ползването им съобразно тяхното предназначение, в съответствие с проектните изисквания и действащата нормативна уредба.

(2) Въвеждането в експлоатация на големите язовирни стени и съоръженията към тях се извършва при условията и по реда на Наредба № 2 на министъра на регионалното развитие и благоустройството от 2003 г. за въвеждане в експлоатация на строежите в Република България и минимални гаранционни срокове за изпълнени строителни и монтажни работи, съоръжения и строителни обекти (обн., ДВ, бр. 72 от 2003 г.; изм. и доп., бр. 49 от 2005 г., бр. 98 от 2012 г. и бр. 65 от 2016 г.).

Чл. 18. (1) За големите язовирни стени и съоръженията към тях се извършват:

1. единични изпитвания на всяко съоръжение;

2. комплексни изпитвания;

3. седемдесет и два часови проби при експлоатационни условия.

(2) Изпитванията по ал. 1 се определят от действащата техническа нормативна уредба, от проектанта, от доставчика на съоръженията, както и с договорите за изпълнение на строителството.

Чл. 19. По време на пробата по чл. 18, ал. 1, т. 3 се извършват измервания с КИС и огледи на горен и долен участък съгласно програмата за технически контрол.

Чл. 20. По време на строителството и при провеждането на изпитванията на големите язовирни стени и на съоръженията към тях за въвеждането им в експлоатация се съставят документите, изисквани по Наредба № 3 на министъра на регионалното развитие и

благоустройството от 2003 г. за съставяне на актове и протоколи по време на строителството (обн., ДВ, бр. 72 от 2003 г.; изм. и доп., бр. 37 от 2004 г., бр. 29 от 2006 г., бр. 98 от 2012 г. и бр. 65 от 2016 г.).

Раздел II.

Начален етап на експлоатация на големите язовирни стени и на съоръженията към тях

Чл. 21. Началният етап на експлоатация на големите язовирни стени и на съоръженията към тях започва с въвеждането им в експлоатация и е с продължителност не по-малка от две години.

Чл. 22. (1) Първите наблюдения на показанията на вградени в големи язовирни стени елементи на КИС се извършват по време на строителството, а при доказана невъзможност за това - непосредствено след въвеждането им в експлоатация.

(2) Наблюденията и измерванията на язовирни стени и на съоръженията към тях в началния етап на експлоатация се извършват през интервали, по-малки спрямо тези в етапа на редовна експлоатация и които са посочени в проекта за експлоатация и в програмата за технически контрол.

(3) Наблюденията върху горния и долния участък се извършват в съответствие с проекта за експлоатация.

Чл. 23. (1) За отстраняване на евентуални скрити дефекти се предвижда гаранционен срок, определен съгласно чл. 160, ал. 4 и 5 ЗУТ и от Наредба № 2 от 2003 г. за въвеждане в експлоатация на строежите в Република България и минимални гаранционни срокове за изпълнени строителни и монтажни работи, съоръжения и строителни обекти, който не се обвързва с продължителността на началния етап на експлоатация.

(2) Непосредствено преди изтичането на гаранционния срок се извършва преглед на големите язовирни стени и на съоръженията към тях от комисия, назначена със заповед на собственика. В състава на комисията се включват представители на строителя и на оператора, в случай че има такъв.

Чл. 24. Началният етап на експлоатация завършва с изготвена от проектанта оценка на сигурността и анализ на техническото състояние на големите язовирни стени и съоръженията към тях, съдържаща и преценка на възможността за преминаване в етап на редовна експлоатация.

Раздел III.

Етап на редовна експлоатация на големите язовирни стени и на съоръженията към тях

Чл. 25. (1) Етапът на редовна експлоатация е времето между завършването на началния етап на експлоатация и извеждането на язовирни стени и на съоръженията към тях от експлоатация.

(2) Техническата експлоатация на машинното и на електрическото оборудване на големите язовирни стени и на съоръженията към тях се осъществява съгласно изискванията на съответната нормативна уредба, в постоянна готовност за работа и в техническо състояние, осигуряващо проектните изисквания за водоплътност, якост, деформируемост и устойчивост.

(3) В етапа на редовна експлоатация се провежда технически контрол върху големите язовирни стени и съоръженията към тях, въз основа на който се оформя документация, която се съхранява в досието на обекта.

Чл. 26. (1) Състоянието на големите язовирни стени и на съоръженията към тях се следи по начини, указани в проекта за експлоатация и в инструкциите за експлоатация.

(2) Собствениците са длъжни да осигуряват безопасната работа на язовирните стени и на съоръженията към тях.

Чл. 27. (1) Два пъти годишно - от 1 март до 30 април и от 1 септември до 30 септември,

собственикът назначава комисия за извършване на технически преглед, в чийто състав задължително се включват следните специалисти - хидроинженер, машинен инженер, електроинженер, или друга подходяща специалност, която извършва прегледи на състоянието на големите язовирни стени и на съоръженията към тях, на горния и на долния участък, както и на машинното, електрическото и хидравличното оборудване на големите язовирни стени и на съоръженията към тях.

(2) Назначената от собственика комисия прави технически преглед на наличните хидрав-лични машини и механизми, на качествата на маслата и съответствието им с изискванията, заложи в техническите паспорти.

(3) По време на техническите прегледи по ал. 1 се извършват основен оглед и пробни манипулации със затворните органи - за установяване на техническото състояние и експлоатационната им готовност, от правоспособен персонал.

(4) На съоръженията, които се намират постоянно под вода, периодично, най-малко веднъж на 5 години, се извършва оглед от водолази.

(5) Резултатите от техническите прегледи по ал. 1 се отразяват в протоколи, които се подписват от всички членове на комисията.

(6) Документите, отразяващи резултатите от прегледите (огледите), профилактиката и изпитванията, се съхраняват в досието на обекта и подлежат на проверка от Комисията за обследвания на техническото и експлоатационното състояние на язовирните стени (КОТЕСЯС), назначена от областния управител по чл. 138а, ал. 3 от Закона за водите и от ДАМТН.

(7) Собствениците/операторите са длъжни да предоставят при поискване документацията по ал. 6 на ДАМТН.

Чл. 28. (1) Копия от заповедите и протоколите по чл. 27, ал. 1 и 5 се изпращат в ДАМТН на хартиен носител или по електронен път в 14-дневен срок от приключването на техническите прегледи.

(2) Протоколите по чл. 27, ал. 5 се изпращат и на съответния областен управител за нуждите на КОТЕСЯС - на хартиен носител или по електронен път.

Раздел IV.

Ремонт и реконструкция на големите язовирни стени и на съоръженията към тях

Чл. 29. (1) Видът, обемът и графици за извършване на ремонтните работи се определят от собственика въз основа на протоколите от прегледите за състоянието на язовирните стени и на съоръженията към тях или на предписанията, дадени от КОТЕСЯС и ДАМТН.

(2) За графика на извършване на ремонтите на язовирните стени и на съоръженията към тях предварително се уведомяват водоползвателите.

Чл. 30. (1) Текущите ремонти се изпълняват по предложение на оператора и след решение на собственика.

(2) Приемането на големите язовирни стени и на съоръженията към тях след текущ ремонт се извършва от комисия, назначена от собственика, с протокол, който се предава за съхранение в досието на обекта.

Чл. 31. (1) Основните ремонти и реконструкциите на големите язовирни стени и на съоръженията към тях, както и разрешаването им за ползване се извършват при условия и по реда, предвидени в ЗУТ и в Наредба № 2 от 2003 г. за въвеждане в експлоатация на строежите в Република България и минимални гаранционни срокове за изпълнени строителни и монтажни работи, съоръжения и строителни обекти.

(2) Документацията от ремонтите и реконструкциите се съхранява в досието на обекта.

Раздел V.

Извеждане на големи язовирни стени и на съоръженията към тях от експлоатация и ликвидацията им

Чл. 32. Големите язовирни стени и съоръженията към тях се извеждат от експлоатация и/или се ликвидират, когато се установи, че:

1. сигурността им не е гарантирана съгласно нормативните изисквания;
2. не отговарят на нормативните изисквания за опазване на околната среда.

Чл. 33. (1) Искане за извеждане от експлоатация и/или ликвидация се прави от собственика след извършване на индивидуална оценка от оператора и изготвяне на комплексна оценка на работата и ефективността на голямата язовирна стена и на съоръженията към нея, включително след извършените ремонти и реконструкции, по отношение на:

1. тяхната сигурност за безопасна експлоатация съгласно изискванията на нормативните документи;

2. влиянието върху околната среда, човешкото здраве и материалните ценности.

(2) Комплексната оценка съдържа и анализ на възможните последици от извеждането от експлоатация и/или ликвидирането на голяма язовирна стена и/или съоръжения към нея.

(3) Комплексната оценка за работата и ефективността на язовирната стена и на съоръженията към нея се извършва чрез възлагане от собственика на експерти, притежаващи необходимата квалификация, и съгласно изискванията на нормативната уредба.

(4) Докладът за извършена комплексна оценка за работата и ефективността на голямата язовирна стена и на съоръженията към нея заедно с индивидуалната оценка се разглеждат от експертен технически съвет, определен със заповед от собственика, и се одобряват от него.

Чл. 34. (1) За издаване на разрешение за извеждане от експлоатация и/или ликвидация на язовирната стена и/или на съоръженията към нея собствениците подават заявление по образец, утвърден от председателя на ДАМТН, в което се посочват:

1. данните за собственика на язовирната стена и съоръженията към нея - трите имена и постоянен адрес за физическите лица, съответно наименование, фирма и седалище, ЕИК/БУЛСТАТ - за юридическите лица и за едноличните търговци;

2. адрес за кореспонденция, включително електронен адрес - при наличие на такъв;

3. телефон и факс за връзка с лицето, което управлява и представлява собственика;

4. параметрите на исканото.

(2) Към заявлението по ал. 1 се прилагат:

1. акт за собственост на обекта;

2. актуална скица;

3. индивидуалната оценка, извършена от собственика, съответно от оператора;

4. докладът за извършена комплексна оценка за работата и ефективността на язовирната стена и на съоръженията към нея, одобрен от експертния технически съвет;

5. протоколи от извършени проверки на техническото състояние на язовирната стена и на съоръженията към нея;

6. заверено копие на документ за заплатена държавна такса за издаване на разрешение.

Чл. 35. (1) Заявлението за издаване на разрешение за извеждане от експлоатация и/или ликвидация на голямата язовирна стена и/или на съоръженията към нея се подава до председателя на ДАМТН.

(2) Председателят на ДАМТН в 20-дневен срок:

1. проверява дали заявлението съдържа изискваните се информация и приложения съгласно обявения образец;

2. извършва преценката на техническото състояние на язовирната стена и на съоръженията към нея по чл. 48.

(3) Когато не са изпълнени изискванията на чл. 34, председателят на ДАМТН уведомява

собственика на голямата язовирна стена да отстрани несъответствията в срок до един месец.

(4) Когато при преценката по ал. 2, т. 2 се установи, че голямата язовирна стена и съоръженията към нея се намират в неизправно - неработоспособно или предаварийно техническо състояние, председателят на ДАМТН издава заповед, с която налага принудителна административна мярка.

(5) Принудителните административни мерки за язовирите от приложение № 1 към чл. 13, т. 1 ЗВ се прилагат с решение на Министерския съвет.

Чл. 36. (1) В 14-дневен срок от изтичането на срока по чл. 35, ал. 2 или 3 председателят на ДАМТН със заповед назначава експертен съвет, който да разгледа индивидуалната оценка, извършена от оператора, и доклада за извършена комплексна оценка за работата и ефективността на голямата язовирна стена и съоръженията към нея.

(2) Функциите, задачите и съставът на експертния съвет се определят с правилник, издаден от председателя на ДАМТН.

(3) В едномесечен срок от издаването на заповедта по ал. 1 експертният съвет разглежда заявлението на собственика на язовирната стена и представените с него документи. По преценка на членовете на експертния съвет заявлението на собственика може да се допълва и с други документи, имащи значение за преценката на техническото състояние на язовирната стена и на съоръженията към нея.

(4) Експертният съвет приема мотивирано становище, с което уважава или отхвърля искането на собственика на голямата язовирна стена и на съоръженията към нея. Становището се подписва от всички членове и се предоставя на председателя на ДАМТН в 7-дневен срок от приключването на работата на съвета.

(5) Председателят на ДАМТН въз основа на становището по ал. 4 в 7-дневен срок издава:

1. разрешение за извеждане от експлоатация и/или ликвидация на голямата язовирна стена и/или на съоръженията към нея;

2. отказ за издаване на разрешение за извеждане от експлоатация и/или ликвидация на голямата язовирна стена и/или на съоръженията към нея.

(6) Отказът за издаване на разрешение за извеждане от експлоатация и/или ликвидация на голямата язовирна стена и/или на съоръженията към нея подлежи на обжалване по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Чл. 37. Извеждане от експлоатация и/или ликвидиране на големите язовирни стени и на съоръженията към тях се извършва по работен проект, изготвен от проектант и одобрен в съответствие с действащата нормативна уредба.

Чл. 38. Ликвидирането на големи язовирни стени и/или на съоръженията към тях се извършва при спазване на действащата нормативна уредба в строителството, без това да доведе до намаляване на проводимостта на речното русло и без да застраши околната среда, човешкото здраве и материалните ценности.

Чл. 39. Собственикът на голяма язовирна стена и на съоръженията към нея, подлежащи на извеждане от експлоатация и/или ликвидация, предоставя информация за процеса на извеждане от експлоатация и/или ликвидация на ДАМТН, на съответната басейнова дирекция за управление на водите, на областния управител и на кмета на общината в съответствие с изискванията на нормативната уредба.

Раздел VI.

Изисквания за гарантиране сигурността на големите язовирни стени и на съоръженията към тях в условията на експлоатация

Чл. 40. (1) Изискванията за гарантиране на сигурността на големите язовирни стени и на съоръженията към тях се определят в проекта за техническа експлоатация и в инструкциите за

експлоатация.

(2) Собственикът/операторът осигурява периодична оценка на носещата способност и на устойчивостта на големите язовирни стени и съоръженията към тях в зависимост от:

1. актуализираната хидроложка информация;
2. промените в сеизмоложката информация;
3. промените в качеството на основата, строителните материали и конструкцията;
4. промените в резултат на антропогенна дейност;
5. резултатите от измерванията и оценка на работата на КИС;
6. промените в нормативната уредба за проектиране.

(3) Инструкциите за експлоатация се актуализират при промяна на основни параметри на съоръженията, условията за тяхната експлоатация или промяна на нормативната уредба.

Чл. 41. Рискът при експлоатацията на големите язовирни стени и на съоръженията към тях се обуславя от:

1. вероятността от настъпване или от настъпили природни бедствия;
2. специфичните топографски и геоложки условия и конструкцията на съоръженията;
3. специфичната човешка дейност;
4. последиците от евентуално компрометиране на язовирната стена и/или на съоръженията към нея.

Чл. 42. Не се допуска разполагането и достъпът на плаващи и подводни съдове и съоръжения на разстояние, по-малко от 1000 m от големите язовирни стени по чл. 8, ал. 3 и съоръженията към тях.

Чл. 43. Сигурността на големите язовирни стени и на съоръженията към тях в условията на експлоатация се оценява чрез наблюдение и контрол на показатели за:

1. конструктивната им сигурност;
2. технологичната им сигурност;
3. влиянието им върху околната среда.

Чл. 44. Конструктивната сигурност е способността на големите язовирни стени и на съоръженията към тях и на основата им да запазват:

1. обща и местна якост, носеща способност;
2. обща устойчивост;
3. филтрационна устойчивост;
4. пукнатинуоустойчивост;
5. коравина;
6. якост на умора;
7. мразоустойчивост;
8. корозионна устойчивост;
9. износоустойчивост;
10. температурна устойчивост;
11. устойчивост срещу биокорозия.

Чл. 45. Технологичната сигурност е способността на големите язовирни стени и съоръженията към тях да изпълняват основните си функции според показатели за:

1. геометрично съответствие с проекта (кота било язовирна стена, най-висока кота противифилтрационно устройство, коти водно ниво, напор, наклони, пропускна способност и др.);

2. съответствие на свойствата на материалите (якост, водоплътност, градиенти на напора, коефициент на филтрация);

3. технологичен срок на експлоатация.

Чл. 46. Влиянието на големите язовирни стени и съоръженията към тях върху околната среда се оценява по показатели за качеството на околната среда и степента на застрашеност на

живота и здравето на хората и на материалните ценности.

Чл. 47. (1) Показателите за конструктивна и технологична сигурност и за опазване на околната среда се определят в проектната документация и в проекта за техническа експлоатация.

(2) Собственикът/операторът следи за появата на качествени и количествени признаци за нарушаването на показателите по ал. 1, определени в проекта за техническа експлоатация.

(3) Контролираните в периода на експлоатация параметри се сравняват с проектните и прогнозираните стойности, получени въз основа на данни от предходни наблюдения и измервания.

Чл. 48. Техническото състояние на големите язовирни стени и на съоръженията към тях се определя като:

1. изправно, когато отговаря на показателите за сигурност по чл. 43;

2. неизправно - частично работоспособно, когато:

а) е нарушен поне един от показателите за технологична сигурност без опасност за конструктивната сигурност; в този случай се предприема ремонт;

б) е нарушен поне един от показателите за конструктивна сигурност и/или показателите за опазване на околната среда при удовлетворени показатели за технологична сигурност; в този случай - след анализ на техническото състояние, се налагат ограничения в натоварването и се предприема ремонт;

3. неизправно - неработоспособно, когато са нарушени показатели за технологична сигурност и конструктивна сигурност; в този случай се налагат ограничения в натоварването и се предприемат ремонт или реконструкция;

4. предаварийно, когато техническото състояние е определено като неизправно - неработоспособно и по-нататъшната им експлоатация е недопустима поради опасност за живота на хора, материални ценности и околна среда; в този случай се извеждат от експлоатация до довеждане в състоянието по т. 1.

Чл. 49. В случай на нарушаване на изправното състояние на големите язовирни стени и на съоръженията към тях собственикът, съответно операторът, е длъжен:

1. при констатиране на повреда - да извърши извънреден технически преглед и анализ на техническото състояние и да предложи на собственика вида и обема на ремонтните работи или да предложи изготвяне на проект при необходимост от такъв;

2. при наличие на процес, застрашаващ язовирните стени и съоръженията към тях с постепенен отказ, да уведоми собственика, който възлага измервания и оценка на сигурността и предприемане на действия за ремонт и реконструкция на язовирните стени и съоръженията към тях или извеждането им от експлоатация;

3. при поява на внезапен отказ на основно съоръжение - да реагира съобразно аварийните планове за действие и да уведоми собственика.

Чл. 50. Сигурността на големите язовирни стени и на съоръженията към тях се оценява по показателите за конструктивна и технологична сигурност и по показателите за опазване на околната среда.

Чл. 51. При оценка на сигурността на големите язовирни стени и на съоръженията към тях се извършва:

1. актуализация на класификацията на съоръжението;

2. анализ на резултатите от прегледите на техническото състояние;

3. анализ на резултатите от работата на КИС и базата данни от мониторинга;

4. оценка на методите за наблюдение и контрол;

5. оценка на инструкциите за експлоатация;

6. оценка на резултати от провеждането на периодични проверки на състоянието на всички видове оборудване;

7. оценка на резултати от проверки за готовност на звената за действия по аварийния

план и проиграване на аварийна ситуация;

8. оценка на резултати от проверки за изпълнение на предписанията от предишни анализи на сигурността;

9. изработване на заключения и препоръки.

Чл. 52. Оценката за сигурността на големите язовирни стени и на съоръженията към тях се извършва в зависимост от етапа на експлоатация и техническото им състояние, в съответствие с изискванията на тази наредба и се възлага от собственика и/или по предписание на КОТЕСЯС и ДАМТН.

Раздел VII.

Експлоатация на големите язовирни стени и на съоръженията към тях в нормални условия

Чл. 53. Нормални условия на експлоатация на големите язовирни стени и на съоръженията към тях са условия, при които режимът на работа достига до граничните изчислителни натоварвания, предвидени в проекта, без данни за нарушаване на изправното им състояние.

Чл. 54. Експлоатацията на големи язовирни стени и на съоръженията към тях при нормални условия се осъществява съгласно проекта за техническа експлоатация и инструкциите за експлоатация.

Чл. 55. Експлоатацията на облекчителните и водовземните съоръжения съгласно изискванията на тази наредба се регламентира в инструкциите за експлоатация.

Чл. 56. За задвижването на затворните органи на облекчителните и водовземните съоръжения се осигурява предвиденото по проект електрозадвижване и ръчно задвижване.

Чл. 57. Собственикът, съответно операторът, осигурява безопасна работа на големите язовирни стени и на съоръженията към тях, като:

1. изпълнява програмата за технически контрол и спазва инструкциите за експлоатация на язовирните стени и на съоръженията към тях;

2. извършва експлоатация и ремонт на язовирните стени и съоръженията към тях, поддържа в изправност комуникационните и пътните връзки с държавната и общинската пътна мрежа, транспортната техника и производствено-складовата база;

3. поддържа в готовност и в наличност аварийен резерв от материали и резервни части;

4. извършва обработка на данните за наблюдаваните явления, получени от метеорологичния, хидрологичния и техническия мониторинг;

5. извършва огледи на горен и долен участък;

6. изготвя анализи за техническото състояние на язовирните стени и съоръженията към тях;

7. извършва технически прегледи на експлоатационното състояние на язовирните стени и съоръженията към тях и на горния и долния участък;

8. извършва извънреден технически преглед на техническото състояние след настъпване на извънредно събитие;

9. периодично провежда тренировки за действие при аварийни условия и актуализира аварийния план на обекта.

Раздел VIII.

Експлоатация на големите язовирни стени и на съоръженията към тях в екстремни условия

Чл. 58. Екстремни условия на експлоатация на големите язовирни стени и на съоръженията към тях са условия, при които режимът на работа на язовирната стена и на едно или повече съоръжения към нея надхвърля изчислителните натоварвания, като всички съоръжения запазват работоспособно техническо състояние.

Чл. 59. Експлоатацията на големите язовирни стени и на съоръженията към тях при екстремни условия се осъществява съгласно проекта за експлоатация, инструкциите за експлоатация и аварийния план на обекта.

Чл. 60. (1) Аварийните планове на големите язовирни стени и на съоръженията към тях се изготвят от собственика или от оператора по реда на чл. 35 от Закона за защита при бедствия и със съдържание, предвидено в чл. 138а, ал. 1 ЗВ.

(2) Аварийният план се съгласува с кмета на общината и със собствениците на хидротехнически съоръжения по поречието на реката.

(3) Собствениците на обектите по ал. 1 осигуряват за своя сметка предвидените в аварийните планове мероприятия, сили и средства за провеждане на неотложни аварийно-възстановителни работи.

Чл. 61. Операторът осигурява безопасна работа на големите язовирни стени и на съоръженията към тях в екстремни условия, като изпълнява:

1. програмите за технически контрол;
2. аварийния план на обекта;
3. инструкциите за експлоатация на съоръженията.

Чл. 62. След провеждане на висока вълна собственикът/операторът извършва преглед на техническото състояние на голямата язовирна стена, на преливните, водоземните, изпускателните и гасителните съоръжения и на долен и горен участък. При необходимост се предприемат ремонтно-възстановителни работи.

Чл. 63. След потенциално застрашаващи сигурността на голямата язовирна стена и на съоръженията към нея събития се предприемат извънредни наблюдения и измервания с КИС.

Чл. 64. (1) Режимите на работа на облекчителните съоръжения за безопасното пропускане на висока вълна, включени в аварийния план на обекта и в инструкциите за експлоатация, се определят с цел предотвратяване на заливане на земи, жилищни сгради и стопански обекти.

(2) Поддържането на горния участък задължава собственика/оператора да не извършва дейности, които могат да активират потенциални срутища и свлачища в язовирното езеро и в бреговата ивица.

(3) Поддържането на долния участък задължава собственика да осигурява пропускателната способност на речното корито в участък с дължина до 500 m след язовирната стена.

Чл. 65. Режимите на работа на затворните органи на основните изпускатели при бързо понижение на водното ниво на язовирното езеро трябва да осигуряват срок на изтакане на езерото не по-малък от минимално допустимия за гарантиране устойчивост на откосите на насипните язовирни стени и на бреговете на водохранилището, посочен в инструкциите за експлоатация.

Раздел IX.

Експлоатация на големите язовирни стени и на съоръженията към тях в аварийни условия

Чл. 66. Аварийни условия на експлоатация на големите язовирни стени и на съоръженията към тях са условия, при които режимът на работа на едно или повече от тях надхвърля граничните изчислителни натоварвания и поне едно от тях се намира в неизправно - неработоспособно техническо състояние.

Чл. 67. Експлоатацията на големите язовирни стени и на съоръженията към тях при аварийни условия се осъществява в съответствие с проекта за техническа експлоатация, инструкциите за експлоатация и аварийния план на обекта.

Чл. 68. Собственикът/операторът предприема мерки за овладяване на последиците от аварията и за ограничаване на риска за хора, материални ценности и околна среда, като незабавно

уведомява собственика, ДАМТН, кмета на общината, Главна дирекция "Пожарна безопасност и защита на населението" на Министерството на вътрешните работи (ГД "ПБЗН" на МВР) и съответната басейнова дирекция за управление на водите.

Чл. 69. (1) Собственикът извършва извънредна инспекция за оценка на сигурността и анализ на техническото състояние на авариралите големи язовирни стени и на съоръженията към тях.

(2) Докладът за оценка на сигурността и анализът на техническото състояние на големите язовирни стени и на съоръженията към тях в аварийни условия се изготвя от екип от експерти и се приема от собственика, като се уведомяват председателят на ДАМТН, ГД "ПБЗН" при МВР, областният управител и директорът на басейновата дирекция.

(3) В зависимост от заключението на екипа от експерти собственикът предприема действия по ремонт или реконструкция на големите язовирни стени или на съоръженията към тях или извеждане от експлоатация, или тяхното ликвидиране, съгласно действащата нормативна уредба.

Глава втора.

МЕТЕОРОЛОГИЧЕН, ХИДРОЛОГИЧЕН И ТЕХНИЧЕСКИ МОНИТОРИНГ ПРИ ЕКСПЛОАТАЦИЯТА НА ГОЛЕМИТЕ ЯЗОВИРНИ СТЕНИ И НА СЪОРЪЖЕНИЯТА КЪМ ТЯХ

Раздел I.

Общи положения

Чл. 70. Метеорологичният и хидрологичният мониторинг осигуряват:

1. регистриране на стойностите на метеорологични и хидрологични елементи, които имат пряко отношение към техническата експлоатация на големите язовирни стени и съоръженията към тях;

2. изготвяне на предложения и препоръки за техническа експлоатация на големите язовирни стени и на съоръженията към тях.

Чл. 71. Метеорологичният и хидрологичният мониторинг включват:

1. системи от апаратни средства, организирани в метеорологична и хидрологична мрежа;

2. средства и методи за набиране, обработване и предаване на оперативната информация от мрежите;

3. средства и методи за обработване и контрол на оперативната информация;

4. средства и методи за разработване и оценка на метеорологични и хидрологични характеристики - режимна информация;

5. средства и методи за архивиране и съхраняване на метеорологичната и хидрологичната информация.

Чл. 72. (1) Главен елемент на мониторинга са мониторинговите мрежи - метеорологична и хидрологична.

(2) Метеорологичната и хидрологичната мрежа са взаимосвързани комплекси от средства за наблюдение и измерване, организирани в единна система, съответстваща на структурата на управление на техническата експлоатация на големите язовирни стени и на съоръженията към тях.

Раздел II.

Организация на метеорологичния и хидрологичния мониторинг

Чл. 73. Метеорологичната мрежа се формира от метеорологични и дъждомерни станции и снегомерни постове, които се оборудват със съответните средства за наблюдение, измерване и

предаване на информацията.

Чл. 74. Хидрологичната мрежа се формира от хидрологични станции, нивомерни и водомерни постове, които се оборудват със съответните средства за наблюдение, измерване и предаване на информацията.

Чл. 75. (1) Структурите на метеорологичните и хидрологичните мрежи и елементите на наблюдение се определят с проектите за тяхното изграждане и оборудване.

(2) Минималният брой на нивомерни постове при водохранилищата е един.

Чл. 76. Наблюденията от метеорологичния и хидрологичния мониторинг са непрекъснати и срочни.

Раздел III.

Архивиране, съхраняване и обработка на данните от метеорологичните и хидрологичните наблюдения и измервания

Чл. 77. Базата от метеорологични и хидрологични данни се организира на хартиен и/или електронен носител на три нива:

1. първо ниво - регистрирани данни от наблюдения и измервания, които се съхраняват в съответната метеорологична или хидрологична станция;

2. второ ниво - информация от първичната обработка на регистрирани данни, която се съхранява от оператора;

3. трето ниво - режимна информация, която се разработва и съхранява от собственика и оператора.

Чл. 78. Първичната обработка на данните от наблюденията на метеорологични и хидрологични елементи се състои в обработване на регистрираните данни, като се определят средни и екстремни стойности за съответния елемент, съответстващи на приетите времеви интервали за дискретизация.

Чл. 79. На основата на първичната метеорологична и хидрологична информация, след анализ на точността на информацията и отстраняване на груби и системни грешки се оформя режимният вариант на метеорологичната и хидрологичната информация.

Чл. 80. Режимният вариант на метеорологичната и хидрологичната информация се разработва в срок до 3 месеца след приключването на календарната година и се попълва в съответни формуляри.

Чл. 81. Режимният вариант на информацията по чл. 80 се придружава от оценки за точността на метеорологичните и хидрологичните елементи за приетите дискретни интервали от време.

Раздел IV.

Метеорологични, хидрологични и воднобалансови оценки

Чл. 82. По време на експлоатацията на язовирните стени и на съоръженията към тях се извършват метеорологични, хидрологични и воднобалансови оценки, както следва:

1. метеорологични и хидрологични оценки, свързани с екстремни хидрологични явления;

2. метеорологични и хидрологични оценки за целите на метеорологични и хидрологични прогнози;

3. воднобалансови оценки за водохранилищата:

а) ежедневни - оперативни;

б) десетдневни - оперативни;

в) месечни - оперативни и режимни;

г) годишни - режимни.

Чл. 83. (1) Водният баланс на водохранилищата се разработва за денонощен, 10-дневен,

месечен и годишен интервал на дискретизация на неговите елементи.

(2) Оперативният воден баланс се разработва на основата на непълно балансово уравнение, като не се отчитат елементи, които не подлежат на наблюдение или измерване.

(3) Режимният вариант на водния баланс се разработва до 10-о число на следващия календарен месец на основата на пълното балансово уравнение.

(4) Притокът от речната мрежа, както и местният приток при водохранилищата може да се определя и като затварящ елемент на балансовото уравнение.

Чл. 84. (1) Разходните елементи на балансовото уравнение се определят за две основни групи - полезен отток и загуби на вода.

(2) Полезният отток съдържа видовете водопотребление и се определя по наблюденията и измерванията в хидрометрични и водомерни постове, разположени и оборудвани при спазване на съответните технологични изисквания.

(3) Водопотреблението за производство на електрическа енергия се определя с разходомери или по потреблението на вода от ВЕЦ, изчислено на основата на съответстващ на хидравличните особености на водопровеждащата система специфичен разход на вода.

Раздел V.

Технически мониторинг при експлоатацията на големите язовирни стени и на съоръженията към тях

Чл. 85. (1) Техническият мониторинг осигурява информация за оценка на сигурността на големите язовирни стени и на съоръженията към тях в експлоатация и възможност своевременно да бъдат идентифицирани потенциални опасности.

(2) За всяка голяма язовирна стена и съоръжения към нея, оборудвана с КИС, се създава база данни от измервания, която се поддържа актуална.

(3) За взаимосвързани явления базата данни съдържа синхронизирани измервания от техническия, метеорологичния и хидрологичния мониторинг.

Чл. 86. Техническият мониторинг (наблюденията и измерванията, техният анализ и оценка) обхваща голямата язовирна стена и съоръженията към нея, геоложката основа и бреговете в зоните на влияние в горния и в долния участък.

Чл. 87. Наблюденията и измерванията по техническия мониторинг върху големите язовирни стени и съоръженията към тях са:

1. задължителни;
2. периодични и непрекъснати;
3. едновременни при наблюдения и измервания на взаимосвързани явления;
4. съпоставими с предишни измервания.

Раздел VI.

Организация на наблюденията и измерванията

Чл. 88. (1) Контролно-измервателната система се изпълнява въз основа на проект, който е неразделна част от работния проект за язовирната стена и съоръженията към нея.

(2) Организацията на наблюденията и измерванията осигурява:

1. предвидените в проекта за експлоатация измервания върху процесите и явленията, протичащи в язовирните стени и съоръженията към тях;
2. възможност за надеждна оценка на измерваните процеси и явления;
3. набиране на информация за цялостна оценка на състоянието на големите язовирни стени и съоръженията към тях.

Чл. 89. (1) В проекта за КИС се дава обхватът, видът, конструкцията и местоположението на отделните уреди и указания по организацията на наблюденията и измерванията.

(2) В инструкциите за експлоатация и в програмата за технически контрол се указват честотата на измерване и методиката за обработка на резултатите.

Чл. 90. (1) Наблюденията и измерванията с КИС се препоръчва да започнат възможно в най-ранен етап на строителството.

(2) Получените в периода по ал. 1 данни за вложени строителни материали, геодезични измервания върху изградени части на стената и съоръженията и измерванията с вложената КИС са начални за обекта.

Чл. 91. При първоначалното завиряване до кота най-високо работно водно ниво (НВРВН) поведението на големите язовирни стени и на съоръженията към тях, основата и бреговете се следят чрез наблюдения и измервания с увеличена честота спрямо следващите, в съответствие с инструкциите за експлоатация и програмата за технически контрол.

Чл. 92. (1) Програмата за технически контрол и инструкциите за експлоатация се изготвят от проектанта в последния етап на проектирането.

(2) Актуализация на програмата за технически контрол на язовирните стени и на съоръженията към тях се извършва при необходимост - по етапи на експлоатация, и в зависимост от състоянието им - по предложение на оператора и по решение на собственика.

Чл. 93. Оперативен анализ на данните от наблюденията и измерванията се извършва в деня на измерването. Измерванията се повтарят при съмнение за тяхната точност.

Раздел VII. Наблюдения и измервания

Чл. 94. Наблюденията и измерванията на големите язовирни стени и на съоръженията към тях се извършват в съответствие с програмата за технически контрол на три нива:

1. визуален контрол - определен по място и по време;
2. оперативни измервания в определени пунктове;
3. пълни измервания на всички наблюдавани точки в съответствие с проекта за КИС и инструкциите за експлоатация.

Чл. 95. Измерванията на новопостроени големи язовирни стени и съоръжения към тях са преки и дистанционни, със или без централна измервателна станция (ЦИС).

Чл. 96. (1) Техническият мониторинг върху бетоновите язовирни стени включва наблюдения и измервания на:

1. водното ниво във водохранилището;
2. запълването на водохранилището с наноси;
3. хоризонталните и вертикалните премествания;
4. взаимните премествания между стена и основа;
5. развитието на пукнатини в стената;
6. състоянието на фугите;
7. водния подем и филтрационното налягане;
8. изменението в качествата на бетона и основата;
9. филтрацията и течовете през, под и във обход на стената;
10. мътноста и химическия състав на филтриралите води;
11. деформациите и напреженията в тялото на стената;
12. деформациите на основата;
13. температурата на бетона, водата и въздуха;
14. сеизмичните въздействия;
15. вълновите въздействия;
16. състоянието на механизмите, на машинното, електрическото и хидравличното оборудване.

(2) Техническият мониторинг върху големи язовирни стени от насипни материали включва наблюдения и измервания на:

1. водното ниво във водохранилището;
2. запълването на водохранилището с наноси;
3. водния противонатиск;
4. филтрацията под и във обход на стената;
5. филтрацията през тялото на стената;
6. мътността и химическия състав на филтриралите води;
7. положението на депресионната повърхност;
8. поровото (хидродинамичното) налягане;
9. хоризонталните и вертикалните премествания;
10. изменението в качествата на насипа и основата;
11. деформациите и нарушаването на монолитността на бетоновите съоръжения към стената;
12. деформациите и напреженията в насипа;
13. сеизмичните въздействия;
14. вълновите въздействия.

(3) Наблюденията и измерванията за всяка голяма язовирна стена се определят конкретно и в зависимост от изградената КИС.

(4) Повредените и амортизираните уреди от КИС, вградени в тялото на големи язовирни стени и съоръжения към тях, които не могат да се възстановят, се изключват от програмата за технически контрол с решение на техническия съвет на оператора, който уведомява собственика.

Раздел VIII.

Периодичност на измерванията

Чл. 97. Периодичността на извършване на наблюденията и измерванията се указва в програмата за технически контрол съобразно:

1. категорията и класа на съоръжението;
2. сеизмичността на района;
3. възрастта и състоянието на язовирната стена и съоръженията към нея (етап на експлоатация);
4. геоложките и хидроложките условия;
5. хидрогеоложките условия.

Чл. 98. Периодичността на извършване на наблюденията и измерванията се съобразява със:

1. текущото състояние на съоръжението;
2. динамиката на водното ниво в язовира;
3. настъпване на извънредно събитие.

Чл. 99. (1) На визуален контрол подлежат язовирната стена, съоръженията към нея, горният и долният участък.

(2) При липса на други указания визуален контрол на язовирната стена и на съоръженията към нея, на горния и долния участък се прави веднъж месечно.

Чл. 100. При първоначално заваряване наблюденията и измерванията са ежедневни до седмични. Пълно измерване се прави при запълване на водохранилището до 1/4 от дълбочината му, до 1/2 от дълбочината му и на всяка 1/10 част от горната половина на дълбочината му до НВРВН.

Чл. 101. Наблюдения и измервания с увеличена честота до ежедневни се извършват при висока вълна или след земетресения, при значително увеличена филтрация, премествания и

деформации.

Чл. 102. При отсъствие на други указания наблюденията и измерванията с КИС се правят най-малко веднъж на 3 месеца.

Раздел IX.

Наблюдения и измервания при преминаване на проектните високи води и след извънредни събития

Чл. 103. Готовността на съоръженията за провеждането на проектните високи води се установява посредством:

1. преглед на затворните органи на облекчителните съоръжения;
2. преглед на затворните органи на водоземните съоръжения;
3. оглед на горния участък;
4. оглед на долния участък.

Чл. 104. В периода на провеждане на високи води:

1. при наличие в горния участък на свлачища и срутища - с изградената геодезична мрежа за измерване се правят контролни геодезични измервания за установяване на премествания при водно ниво, близко до НВРВН;

2. по време на работата на облекчителните съоръжения - при наличие на свлачища и срутища, с изградената геодезична мрежа за измерване в долния участък се правят огледи и контролни геодезични измервания.

Чл. 105. В периода на високи води състоянието на язовирните стени от насипни материали и съоръженията към тях се следи, като се изпълняват контролни визуални огледи на билото и на въздушния откос на стените, преливниците и гасителите съгласно програмите за технически контрол.

Чл. 106. При водно ниво близко до НВРВН се прави пълно измерване с КИС съгласно програмите за технически контрол.

Чл. 107. След провеждането на високата вълна се извършва подробен оглед на състоянието на язовирната стена, на преливните и гасителните съоръжения и на речното корито до 500 m след язовирната стена. Особено внимание при огледите се обръща на:

1. връзките на бетоновите конструкции със земнонасипни съоръжения;
2. ерозията и отлаганията след преливните съоръжения;
3. участъците, където са се появили течове и суфозионни явления.

Чл. 108. След провеждането на високата вълна операторът извършва визуални огледи, измервания съобразно програмата за технически контрол и дава заключение за техническото състояние на язовирните стени и на съоръженията към тях.

Чл. 109. При регистриране на земетръс се извършват огледи на всички съоръжения и оперативни измервания съгласно предвиденото в проекта за експлоатация.

Раздел X.

Обработка на резултатите - методика и документация

Чл. 110. (1) Обемът, видът, формата и начинът за документиране на резултатите от измерванията се определят в проекта за техническа експлоатация и инструкциите за експлоатация.

(2) Данните от техническия мониторинг се включват в досието на обекта съгласно изискванията на единната номенклатура.

Чл. 111. (1) Всички наблюдения и отчети се вписват в съответен журнал (форма) преди и след първичната обработка.

(2) Методиката за обработка на резултатите се указва в инструкциите за експлоатация и в

паспорта на всеки от уредите.

(3) Резултатите от всички наблюдения и отчети, както и тяхната първична обработка, извършена от оператора, се нанасят в съществуващата база данни и на хартиен носител.

Глава трета. **ДОКУМЕНТАЦИЯ ЗА ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА ГОЛЕМИТЕ ЯЗОВИРНИ СТЕНИ И НА** **СЪОРЪЖЕНИЯТА КЪМ ТЯХ**

Раздел I. **Общи положения**

Чл. 112. (1) За всяка голяма язовирна стена и съоръженията към нея се оформя досие на обекта.

(2) Досието на обекта включва документацията от фазата на предварителните проучвания - за големите язовирни стени и съоръженията към тях включително, до етапа на извеждане от експлоатация или ликвидация, съгласно действащата нормативна уредба.

(3) Документацията по ал. 2 се оформя съобразно изискванията на тази наредба и Наредба № 3 от 2003 г. за съставяне на актове и протоколи по време на строителството.

Чл. 113. Досието на обекта се открива при въвеждането в експлоатация на големите язовирни стени и съоръженията към тях и се закрива при извеждането им от експлоатация и/или ликвидирането им.

Чл. 114. Досието на обекта се води в съответствие с изискванията за единна номенклатура.

Чл. 115. (1) При извеждане от експлоатация и/или ликвидация на големи язовирни стени и съоръженията към тях досието на обекта се предава на съответния областен управител.

(2) Досието на обекта се съхранява в съответствие с изискванията на Закона за Националния архивен фонд.

Раздел II. **Проектна документация**

Чл. 116. (1) Проектната документация се класира в досието на обекта по реда на нейното разработване, като се следва логическата връзка между отделните проектни разработки.

(2) В досието на обекта се включва проектната документация, изготвена в съответствие с нормативната уредба, в т.ч.:

1. доклад за инженерно-геоложки проучвания (общи описания, сондажни работи, проучвателни галерии, шурфове, чертежи);

2. доклад за хидрогеоложки проучвания (оценка на вида, количеството и качеството на подземните води, подхранване, връзка с повърхностните води);

3. доклад за хидроложки проучвания (оценка на високите вълни, оразмерителни водни количества, наносен отток);

4. протоколи от лабораторни изследвания относно качествата на строителните материали;

5. проектни разработки:

а) проектни параметри, приети с решение на експертен технически съвет, назначен от собственика;

б) проект за фундирането и особености на основата;

в) изчислителни схеми, изчисления и резултати от проведени хидравлични и филтрационни изследвания, изследвания за устойчивост на откосите, изследване и анализ на напрегнатото и деформирано състояние и др.;

г) работни чертежи на голямата язовирна стена и съоръженията към нея, включително

проекти за КИС, дренажна система, преходни зони и др.;

- д) доклад с резултати от всяко специално проучване;
  - е) доклад с резултати от проведени моделни изследвания;
  - ж) проект за организация и изпълнение на строителството;
  - з) проект за транспортните маршрути;
  - и) проекти и паспорти за машинно, електрическо и хидравлично оборудване (технически параметри, производители и доставчици);
  - к) проект за техническа експлоатация;
  - л) инструкции за експлоатация и график за техническото обслужване и поддръжка на механизмите и оборудването;
  - м) програма за наблюдения и измервания от хидрологичния, метеорологичния и техническия мониторинг;
6. доклад за оценката на въздействието върху околната среда (ОВОС) и решение на компетентния орган;
7. генерален план на обекта;
8. аварийен план на обекта.

Раздел III.

Документация от строителството

Чл. 117. Документацията от строителството се класира в досието на обекта по реда на завършване на обектите и включва:

- 1. разрешението за строителството;
- 2. екзекутивите - пълен комплект с котни, разрези, включително данни от фундирането и за основата от началото на строителството до завършването на обекта;
- 3. резултатите от натурни изследвания;
- 4. протоколите от скрити работи;
- 5. списъка на доставчиците на строителни материали, които са на разположение;
- 6. списъка на данни за производителите и доставчиците на машинното и електрическото оборудване;
- 7. схеми, последователност на изграждане, проведени допълнителни проучвания и разработени проекти в хода на строителството;
- 8. екзекутивите за КИС с детайли;
- 9. протоколите с резултати от изпитване на строителни материали по време на строителството и опис на пробите, подлежащи на допълнителни анализи след завършване на строителството;
- 10. резултатите от контрол над строителните разтвори;
- 11. докладите с оценка на размера на насипите, защита на откосите, филтърни зони и други, за съоръженията от местни материали;
- 12. докладите за извършени допълнителни работи след наводнения и земетръс;
- 13. схемите, чертежите на бреговата ивица над и под съоръжението с оценка на срутищни явления и свлачища с изградена КИС.

Раздел IV.

Документация от експлоатацията

Чл. 118. Документацията от експлоатацията се класира в досието на обекта последователно съобразно етапите на експлоатацията и включва:

- 1. акта за собственост и скицата на обекта;
- 2. протокола за приемане на язовирната стена и съоръженията към нея от Държавната

приемателна комисия;

3. разрешението за ползване;
4. разрешителните, издадени по реда на ЗВ;
5. резултатите от първоначалното заваряване;
6. проекта за експлоатация и поддържане;
7. програмата за техническия контрол;
8. резултатите от измервания с КИС и първичната им обработка;
9. актовете за единични изпитвания;
10. акта за комплексни изпитвания;
11. акта за проведени водни проби;
12. актуалния аварийен план на обекта;
13. оценката на сигурността и анализа за техническото състояние;
14. оценките на сигурността и анализите на техническото състояние, извършени чрез инспекции;
15. протоколите от експертните технически съвети, от техническите съвети, от техническите прегледи, от визуалните огледи и от противоаварийните тренировки;
16. програмите и протоколите за обучение на експлоатационния персонал;
17. резултатите от експлоатацията на машинното и електрическото оборудване при различен режим на работа на съоръженията;
18. документацията за извършване на основен ремонт и реконструкция;
19. документацията по извеждане от експлоатация и ликвидация (от началото на процедурата до приключването ѝ).

Раздел V.

Съхранение и ползване на документацията. Единна номенклатура

Чл. 119. (1) Проектната документация, документацията от строителството и експлоатацията се съхраняват от собственика на големите язовирни стени и съоръженията към тях, който носи отговорност за съхраняването и попълването на досието на обекта със съответните документи.

(2) Операторът съхранява копия от всички документи, включени в досието на обекта.

Чл. 120. (1) Документацията за научна и изследователска работа се ползва с разрешение на собственика.

(2) Ползването на документацията за търговски цели следва да се осъществява в съответствие с изискванията на действащата нормативна уредба.

Чл. 121. (1) В системата на оператора се въвежда единна номенклатура за съхраняваната документация.

(2) Единната номенклатура е цифрова и позволява компютърна обработка на наличните документи.

Чл. 122. Собственикът, съответно операторът, въвежда документацията по чл. 119, ал. 1 в информационна система, по ред, в обем и по начин, определени в наредбата по чл. 141, ал. 1, т. 3 ЗВ.

Част трета.

ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА МАЛКИТЕ ЯЗОВИРНИ СТЕНИ И НА СЪОРЪЖЕНИЯТА КЪМ ТЯХ

Глава първа.

ЕТАПИ НА ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА МАЛКИТЕ ЯЗОВИРНИ СТЕНИ И НА СЪОРЪЖЕНИЯТА КЪМ ТЯХ

Раздел I.

Въвеждане в експлоатация на малки язовирни стени и на съоръженията към тях

Чл. 123. Въвеждането в експлоатация на малките язовирни стени и на съоръженията към тях се извършва при условията и по реда на Наредба № 2 от 2003 г. за въвеждане в експлоатация на строежите в Република България и минимални гаранционни срокове за изпълнени строителни и монтажни работи, съоръжения и строителни обекти.

Чл. 124. (1) За малките язовирни стени се извършват единични изпитвания на всяко съоръжение към тях.

(2) Изпитванията се определят от действащата нормативна уредба, проектната документация, инструкциите за експлоатация на оборудването от доставчика и от договорите за изпълнение на строителството.

Чл. 125. По време на единичните изпитвания се извършват измервания с КИС и огледи на горен и долен участък съгласно програмата за технически контрол.

Чл. 126. По време на строителството и при провеждането на изпитванията за въвеждането в експлоатация на язовирните стени и на съоръженията към тях се съставят документите, изисквани по Наредба № 3 от 2003 г. за съставяне на актове и протоколи по време на строителството.

Раздел II.

Начален етап на експлоатация на малки язовирни стени и на съоръженията към тях

Чл. 127. Началният етап на експлоатация на малките язовирни стени и на съоръженията към тях започва с въвеждането им в експлоатация и е с продължителност, указана в проектната документация.

Чл. 128. (1) Наблюденията и измерванията на малките язовирни стени и на съоръженията към тях в началния етап на експлоатация се извършват през интервали, по-малки спрямо тези в етапа на редовна експлоатация и които са посочени в програмата за технически контрол.

(2) Наблюденията върху горния и долния участък се извършват в съответствие с проектната документация.

Чл. 129. (1) За отстраняване на евентуални скрити дефекти се предвижда гаранционен срок, определен съгласно чл. 160, ал. 4 и 5 ЗУТ и в Наредба № 2 от 2003 г. за въвеждане в експлоатация на строежите в Република България и минимални гаранционни срокове за изпълнени строителни и монтажни работи, съоръжения и строителни обекти, който не се обвързва с продължителността на началния етап на експлоатация.

(2) Непосредствено преди изтичането на гаранционния срок се извършва преглед на малките язовирни стени и на съоръженията към тях от комисия с участието на собственика, оператора и строителя.

Чл. 130. Началният етап на експлоатацията завършва с изготвена от проектанта оценка на сигурността и анализ на техническото състояние на язовирните стени и съоръженията към тях, съдържаща и преценка на възможността за преминаване в етап на редовна експлоатация.

Раздел III.

Етап на редовна експлоатация на малки язовирни стени и на съоръженията към тях

Чл. 131. (1) Етапът на редовна експлоатация е времето между завършването на началния етап на експлоатация и извеждането на язовирните стени и съоръженията към тях от експлоатация.

(2) Машинното и електрическото оборудване на язовирните стени и съоръженията към

тях се поддържа в постоянна готовност за работа и в техническо състояние съгласно изискванията на съответната нормативна уредба.

(3) В етапа на редовна експлоатация се провежда технически контрол върху язовирните стени и съоръженията към тях, въз основа на който се оформя документация, която се съхранява в досието на обекта.

Чл. 132. (1) Състоянието на малките язовирни стени и на съоръженията към тях се следи по начини, указани в проекта за експлоатация и в инструкциите за експлоатация.

(2) Собственикът е длъжен да осигурява безопасната работа на язовирните стени и на съоръженията към тях.

Чл. 133. (1) Два пъти годишно - от 1 март до 30 април и от 1 септември до 30 септември, собственикът назначава комисия за извършване на технически преглед, в чийто състав задължително се включват специалисти - хидроинженер, машинен инженер, електроинженер или с друга подходяща специалност, която извършва прегледи на състоянието на язовирните стени и съоръженията към тях, на горния и долния участък, както и на машинното, електрическото и хидравличното оборудване на язовирните стени и на съоръженията към тях.

(2) По време на годишните технически прегледи се извършват основен оглед и пробни манипулации със затворните органи за установяване на техническото състояние и експлоатационната им готовност от правоспособен персонал.

(3) Резултатите от техническите прегледи се отразяват в констативни протоколи, които се подписват от всички членове на комисията.

(4) Документите, отразяващи резултатите от прегледите (огледите), профилактиката и изпитванията, се съхраняват в досието на обекта и подлежат на проверка от КОТЕСЯС.

(5) Собствениците/операторите са длъжни да предоставят при поискване документацията по ал. 4 на ДАМТН.

Чл. 134. (1) Копия от заповедите и протоколите по чл. 133, ал. 1 и 3 се изпращат в ДАМТН в 14-дневен срок от приключването на техническите прегледи.

(2) Протоколите по чл. 133, ал. 3 се изпращат и на съответния областен управител за нуждите на КОТЕСЯС.

Раздел IV.

Ремонт и реконструкция на малки язовирни стени и на съоръженията към тях

Чл. 135. (1) Видът и обемът на ремонтните работи се определят от собственика въз основа на протоколите от прегледите за състоянието на язовирните стени и на съоръженията към тях или въз основа на направените от КОТЕСЯС предписания.

(2) Графиците за извършване на ремонтите на малките язовирни стени и на съоръженията към тях се съгласуват с ползвателите на вода.

Чл. 136. (1) Ремонтите и реконструкциите на малките язовирни стени и на съоръженията към тях се изпълняват по работни проекти, изготвени от проектант в съответствие с действащата нормативна уредба и утвърдени от собственика.

(2) Въвеждането в експлоатация на малките язовирни стени и на съоръженията към тях след основен ремонт и/или реконструкция се извършва в съответствие с разпоредбите на ЗУТ и Наредба № 2 от 31 юли 2003 г. за въвеждане в експлоатация на строежите в Република България и минимални гаранционни срокове за изпълнени строителни и монтажни работи, съоръжения и строителни обекти.

(3) Приемането на малките язовирни стени и на съоръженията към тях след текущ ремонт се извършва с протокол от комисия, назначена от собственика. Протоколът се съхранява в досието на обекта.

Чл. 137. (1) Документирането на основен ремонт и/или реконструкция се извършва

съгласно разпоредбите на Наредба № 3 от 31 юли 2003 г. за съставяне на актове и протоколи по време на строителството.

(2) Документацията от основни ремонти и реконструкции се съхранява в досието на обекта.

Раздел V.

Извеждане на малки язовирни стени и на съоръженията към тях от експлоатация и/или ликвидацията им

Чл. 138. Малките язовирни стени и съоръженията към тях се извеждат от експлоатация и/или се ликвидират, когато се установи, че:

1. сигурността им не е гарантирана съгласно нормативните изисквания;
2. не отговарят на нормативните изисквания за опазване на околната среда.

Чл. 139. (1) Искане за извеждане от експлоатация и/или ликвидация се прави от собственика след извършване на индивидуална оценка от оператора и изготвяне на комплексна оценка на работата и ефективността на язовирната стена и на съоръженията към нея, включително след извършените ремонти и реконструкции по отношение на:

1. тяхната сигурност за безопасна експлоатация съгласно изискванията на нормативните документи;

2. влияние върху околната среда, човешкото здраве и материалните ценности.

(2) Комплексната оценка съдържа и анализ на възможните последици от извеждането от експлоатация и/или ликвидацията на язовирна стена и/или съоръжения към нея.

(3) Комплексната оценка за работата и ефективността на язовирната стена и на съоръженията към нея се извършва чрез възлагане от собственика на експерти, притежаващи необходимата квалификация, и съгласно изискванията на нормативната уредба.

(4) Докладът за извършена комплексна оценка за работата и ефективността на язовирната стена и на съоръженията към нея заедно с индивидуалната оценка се разглеждат от експертен технически съвет, определен от собственика, и се одобряват от него.

Чл. 140. (1) За издаване на разрешение за извеждане от експлоатация и/или ликвидация на язовирната стена и/или съоръженията към нея собствениците подават заявление по образец, утвърден от председателя на ДАМТН, в което се посочват:

1. данните за собственика на язовирната стена и съоръженията към нея - трите имена и постоянен адрес - за физическите лица, съответно наименование, фирма и седалище, ЕИК/БУЛСТАТ - за юридическите лица и за едноличните търговци;

2. адрес за кореспонденция, включително електронен адрес - при наличие на такъв;

3. телефон и факс за връзка с лицето, което управлява и представлява собственика;

4. параметрите на исканото.

(2) Към заявлението по ал. 1 се прилагат:

1. акт за собственост на обекта;

2. актуална скица;

3. индивидуалната оценка, извършена от собственика, съответно от оператора;

4. докладът за извършена комплексна оценка за работата и ефективността на язовирната стена и съоръженията към нея, одобрен от експертния технически съвет;

5. протоколи от извършени проверки на техническото състояние на язовирната стена и на съоръженията към нея;

6. заверено копие на документ за заплатена държавна такса за издаване на разрешение.

Чл. 141. (1) Заявлението за издаване на разрешение за извеждане от експлоатация и/или ликвидация на язовирната стена и/или на съоръженията към нея се подава до председателя на ДАМТН.

(2) Председателят на ДАМТН в 20-дневен срок:

1. проверява дали заявлението съдържа изискваните се информация и приложения съгласно обявения образец;

2. извършва преценката на техническото състояние на язовирната стена и съоръженията към нея по чл. 151.

(3) Когато не са изпълнени изискванията на чл. 140, председателят на ДАМТН уведомява собственика на язовирната стена да отстрани несъответствията в срок от един месец.

(4) Когато при преценката по ал. 2, т. 2 се установи, че язовирната стена и съоръженията към нея се намират в неизправно - неработоспособно или предаварийно техническо състояние, председателят на ДАМТН издава заповед за прилагане на принудителна административна мярка.

Чл. 142. (1) В 14-дневен срок от изтичането на срока по чл. 141, ал. 2 или 3, председателят на ДАМТН със заповед назначава експертен съвет, който да разгледа индивидуалната оценка, извършена от оператора, и доклада за извършена комплексна оценка за работата и ефективността на язовирната стена и на съоръженията към нея.

(2) Функциите, задачите и съставът на експертния съвет се определят с правилника по чл. 36, ал. 2.

(3) В едномесечен срок от издаването на заповедта по ал. 1 експертният съвет разглежда заявлението на собственика на язовирната стена и представените с него документи. По преценка на членовете на експертния съвет заявлението на собственика може да се допълва и с други документи, имащи значение за преценката на техническото състояние на язовирната стена и на съоръженията към нея.

(4) Експертният съвет приема мотивирано становище, с което уважава или отхвърля искането на собственика на язовирната стена и съоръженията към нея. Становището се подписва от всички членове и се предоставя на председателя на ДАМТН в 7-дневен срок от приключването на работата на съвета.

(5) Председателят на ДАМТН въз основа на становището по ал. 4 в 7-дневен срок издава:

1. разрешение за извеждане от експлоатация и/или ликвидация на язовирната стена и/или съоръженията към нея;

2. отказ за издаване на разрешение за извеждане от експлоатация и/или ликвидация на язовирната стена и/или съоръженията към нея.

(6) Отказът за издаване на разрешение за извеждане от експлоатация и/или ликвидация на язовирната стена и/или съоръженията към нея подлежи на обжалване по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Чл. 143. Извеждане от експлоатация и/или ликвидиране на язовирните стени и на съоръженията към тях се извършва по работен проект, изготвен от проектант и одобрен в съответствие с действащата нормативна уредба.

Чл. 144. Ликвидирането на язовирна стена и/или на съоръжение към нея се извършва при спазване на действащата нормативна уредба в строителството, без това да доведе до намаляване на проводимостта на речното русло и без да застраши околната среда, човешкото здраве и материалните ценности.

Чл. 145. Собственикът на язовирна стена и на съоръженията към нея, подлежащи на извеждане от експлоатация и/или ликвидация, предоставя информация за процеса на извеждане от експлоатация и/или ликвидация на съответната басейнова дирекция за управление на водите, на ДАМТН, на областния управител и на кмета на общината в съответствие с изискванията на нормативната уредба.

Глава втора.

СИГУРНОСТ НА МАЛКИТЕ ЯЗОВИРНИ СТЕНИ И НА СЪОРЪЖЕНИЯТА КЪМ ТЯХ В УСЛОВИЯТА НА ЕКСПЛОАТАЦИЯ

Раздел I.

Общи изисквания за гарантиране сигурността на малките язовирни стени и на съоръженията към тях в условията на експлоатация

Чл. 146. (1) Изискванията за гарантиране на сигурността на малките язовирни стени и на съоръженията към тях се определят в проектната документация и в инструкциите за експлоатация.

(2) Операторът осигурява периодична (най-малко веднъж на 3 години) оценка на носещата способност и на устойчивостта на язовирните стени и съоръженията към тях в зависимост от:

1. промените в качеството на основата, строителните материали и конструкцията;
2. резултатите от измерванията и оценката на работата при наличие на КИС;
3. актуализираната хидроложка и сеизмоложка информация.

(3) Инструкциите за експлоатация се актуализират при промяна на основни параметри на съоръженията и на условията за тяхната експлоатация или при промяна на нормативната уредба.

Чл. 147. Рискът за сигурността при експлоатацията на язовирните стени и на съоръженията към тях се обуславя от:

1. вероятността от настъпване на природни бедствия;
2. специфичните топографски и геоложки условия и конструкцията на съоръженията;
3. специфичната човешка дейност;
4. вътрешната ерозия и неблагоприятните изменения в свойствата на материалите, от които е изградена стената и прилежащите ѝ съоръжения.

Чл. 148. Сигурността на малките язовирни стени и на съоръженията към тях в условията на експлоатация се оценява чрез наблюдение и контрол на показатели за:

1. конструктивната им сигурност;
2. технологичната им сигурност;
3. влиянието им върху околната среда, човешкото здраве и материалните ценности.

Чл. 149. Конструктивната сигурност е способността на малките язовирни стени и съоръженията към тях и на основата им да запазват:

1. обща и местна якост, носеща способност;
2. обща устойчивост;
3. филтрационна устойчивост;
4. пукнатиноустойчивост.

Чл. 150. Технологичната сигурност е способността на малките язовирни стени и на съоръженията към тях да изпълняват основните си функции според показатели за:

1. геометрично съответствие с проекта (кота било язовирна стена, най-висока кота противифилтрационно устройство, коти водно ниво, напор, наклони, пропускателна способност, машинно-електротехническото оборудване и др.);

2. съответствие на свойствата на материалите (якост, водоплътност, градиенти на напора, коефициент на филтрация);

3. съответствие на състоянието на земната основа и бермите (напуканост, проникваемост, напрегнато-деформирано състояние).

Чл. 151. Влиянието на малките язовирни стени и на съоръженията към тях върху околната среда се оценява по показатели за качеството на околната среда и степента на застрашеност на живота и здравето на хората и на материалните ценности.

Чл. 152. (1) Показателите за конструктивна и технологична сигурност и за опазване на околната среда се определят в проектната документация.

(2) Операторът следи за появата на качествени и количествени признаци за нарушаването

на показателите по ал. 1 по указанията в проектната документация и в инструкцията за експлоатация.

(3) Контролираните в периода на експлоатация параметри се сравняват с проектните и прогнозните стойности, получени въз основа на данни от предходни наблюдения и измервания.

Чл. 153. Техническото състояние на малките язовирни стени и на съоръженията към тях се определя като:

1. изправно, когато отговаря на показателите за сигурност по чл. 146;

2. неизправно - частично работоспособно, когато:

а) е нарушен поне един от показателите за технологична сигурност без опасност за конструктивната сигурност; в този случай се предприемат действия за извършване на ремонт;

б) е нарушен поне един от показателите за конструктивна сигурност и/или показателите за опазване на околната среда - при удовлетворени показатели за технологична сигурност; в този случай след анализ на техническото състояние се налагат ограничения в натоварването и се предприема ремонт;

3. неизправно - неработоспособно, когато са нарушени показатели за технологична и конструктивна сигурност; налагат се ограничения в натоварването и се предприемат ремонтни работи или реконструкция;

4. предаварийно, когато техническото състояние е определено като неизправно - неработоспособно, и по-нататъшната им експлоатация е недопустима поради опасност за живота на хора, материални ценности и околна среда; в този случай се извеждат от експлоатация до довеждане в състоянието по т. 1.

Чл. 154. (1) В случай на нарушаване на изправното състояние на язовирните стени и на съоръженията към тях операторът е длъжен:

1. при констатиране на неизправности - да извърши извънреден технически преглед и анализ на техническото състояние и да предложи вида и обема на ремонтните работи на собственика или за възлагане на изготвяне на проект за ремонт на язовирните съоръжения;

2. при наличие на процес, застрашаващ язовирните стени и съоръженията към тях с постепенен отказ - да сигнализира на собственика, който от своя страна възлага измервания и оценка на сигурността;

3. при поява на внезапен отказ да реагира съобразно аварийните планове за действие и да уведоми собственика.

(2) За резултатите от оценката на сигурността собственикът незабавно уведомява ДАМТН и областния управител за нуждите на КОТЕСЯС.

Чл. 155. Оценка на сигурността на малките язовирни стени и на съоръженията към тях се извършва по показателите за конструктивна и технологична сигурност и по показателите за опазване на околната среда и се възлага от собственика и/или по предписание на КОТЕСЯС.

Чл. 156. (1) При оценка на сигурността на малките язовирни стени и на съоръженията към тях се извършва:

1. анализ на резултатите от прегледите на техническото състояние;

2. анализ на резултатите от работата на КИС и базата данни от мониторинга;

3. оценка на методите за наблюдение и контрол;

4. оценка на инструкциите за експлоатация;

5. оценка на резултати от провеждането на периодични проверки на състоянието на всички видове оборудване;

6. оценка на резултати от проверки за готовност на звената за действия по аварийния план и проиграване на аварийна ситуация;

7. оценка на резултати от проверки за изпълнение на предписанията от предишни анализи на сигурността;

8. изработване на заключения и препоръки.

(2) Оценката на сигурността на малките язовирни стени се възлага от собственика на физически или юридически лица, притежаващи съответната професионална компетентност.

Раздел II.

Експлоатация на малките язовирни стени и на съоръженията към тях в нормални условия

Чл. 157. Нормални условия на експлоатация на малките язовирни стени и на съоръженията към тях са условия, при които режимът на работа достига до граничните изчислителни натоварвания, предвидени в проектната документация, без данни за нарушаване на изправното им състояние.

Чл. 158. Експлоатацията на малките язовирни стени при нормални условия се осъществява съгласно проектната документация и инструкциите за експлоатация на облекчителните и водовземните съоръжения.

Чл. 159. За задвижването на затворните органи на облекчителните и водовземните съоръжения - по преценка на проектанта се осигурява ръчно и/или електродвигане.

Чл. 160. Собственикът/операторът осигурява безопасната работа на малките язовирни стени и на съоръженията към тях, като:

1. изпълнява програмата за технически контрол и спазва инструкциите за експлоатация на съоръженията към тях;
2. извършва обработка на данните за наблюдаваните явления, получени от техническия мониторинг;
3. извършва огледи на горен и долен участък;
4. изготвя анализи за техническото състояние на малките язовирни стени и на съоръженията към тях и изготвя индивидуална оценка;
5. извършва технически прегледи на експлоатационното състояние на малките язовирни стени и на съоръженията към тях и на горния и долния участък;
6. извършва извънреден технически преглед на техническото състояние след настъпване на извънредно събитие;
7. периодично провежда тренировки за действие при аварийни условия и актуализира аварийния план на обекта.

Раздел III.

Експлоатация на малките язовирни стени и на съоръженията към тях в екстремни условия

Чл. 161. Екстремни условия на експлоатация на малките язовирни стени и на съоръженията към тях са условия, при които режимът на работа на малката язовирна стена и на едно или повече съоръжения към нея надхвърля изчислителните натоварвания, като всички съоръжения запазват работоспособно техническо състояние.

Чл. 162. Операторът/собственикът осигурява безопасна работа на малките язовирни стени и на съоръженията към тях в екстремни условия, като изпълнява:

1. програмите за технически контрол;
2. аварийния план на обекта;
3. инструкциите за експлоатация на съоръженията.

Чл. 163. (1) Аварийните планове на малките язовирни стени и на съоръженията към тях се изготвят от собственика или от оператора по реда на чл. 35 от Закона за защита при бедствия със съдържание, предвидено в чл. 138а, ал. 1 ЗВ.

(2) Аварийният план се съгласува с кмета на общината и със собствениците на хидротехнически съоръжения по поречието на реката.

(3) Собствениците на обектите по ал. 1 осигуряват за своя сметка предвидените в плановете мероприятия, сили и средства за провеждане на неотложни аварийно-възстановителни

работи.

Чл. 164. След провеждане на висока вълна операторът извършва преглед на техническото състояние на малката язовирна стена, на преливните, водоземните, изпускателните и гасителните съоръжения и на долния участък. При необходимост се предприемат ремонтно-възстановителни работи.

Чл. 165. (1) Режимите на работа на облекчителните съоръжения за безопасното пропускане на висока вълна, включени в аварийния план на обекта и в инструкциите за експлоатация, се избират с цел предотвратяване на заливането на земи, жилищни сгради и стопански обекти над зададеното в проекта ниво за експлоатация и поддържане на горния и долния участък.

(2) Поддържането на горния участък задължава оператора да наблюдава за наличието на срутища и свлачища в язовирното езеро и бреговата ивица и да не извършва дейности, които могат да активират такива.

(3) Поддържането на долния участък задължава оператора да осигурява пропускателната способност на речното корито за проектните високи води на 500 m след малката язовирна стена.

Чл. 166. Режимите на работа на затворните органи на основните изпускатели при бързо понижаване на водното ниво на язовирното езеро трябва да осигуряват срок на изтакане на езерото, не по-малък от минимално допустимия за гарантиране устойчивост на откосите, на насипните язовирни стени и на бреговете на водохранилището, посочен в инструкциите за експлоатация.

Чл. 167. След потенциално застрашаващи сигурността на язовирната стена и съоръженията към нея събития се предприемат извънредни наблюдения и измервания с КИС, ако съществува такава.

Раздел IV.

Експлоатация на малките язовирни стени и на съоръженията към тях в аварийни условия

Чл. 168. Аварийни условия на експлоатация на малките язовирни стени и на съоръженията към тях са условия, при които режимът на работа на едно или повече от тях надхвърля граничните изчислителни натоварвания и поне едно се намира в неработоспособно техническо състояние.

Чл. 169. Експлоатацията на малките язовирни стени и на съоръженията към тях при аварийни условия се осъществява в съответствие с проектната документация, инструкциите за експлоатация и аварийния план на обекта.

Чл. 170. Собственикът/операторът предприема мерки за овладяване на последиците от аварията и за ограничаване на риска за хора, материални ценности и околна среда, като незабавно уведомява ДАМТН, кмета на общината, ГД "ПБЗН" на МВР и съответната басейнова дирекция за управление на водите.

Чл. 171. (1) Собственикът извършва оценка на сигурността и анализ на техническото състояние на авариралите малки язовирни стени и на съоръженията към тях.

(2) Собственикът възлага на екип от експерти изготвянето на доклад за оценка на сигурността и анализ на техническото състояние на язовирните стени и съоръженията към тях в аварийни условия и създава експертен технически съвет.

(3) Собственикът изпраща заключението на експертния технически съвет на ДАМТН, ГД "ПБЗН", на областния управител и на съответната басейнова дирекция.

Раздел V.

Привеждане на малките язовирни стени и на съоръженията към тях в съответствие с изискванията на наредбата

Чл. 172. (1) Малките язовирни стени и съоръженията към тях, намиращи се в експлоатация, които не отговарят на изискванията на тази наредба за изправно техническо състояние, подлежат на оценка за възможността и целесъобразността от извършването на ремонт или реконструкция или за пристъпване към извеждането им от експлоатация и/или към ликвидация.

(2) Оценката на сигурността и анализът на техническото състояние на малките язовирни стени и на съоръженията към тях по ал. 1 в различни условия на работа и предложение за по-нататъшната им експлоатация се извършва от експертен технически съвет на базата на изследвания, контролни измервания и проби, по показателите за конструктивна сигурност, за технологична сигурност, влиянието върху околната среда и според качествените признаци за състояние, указани в проектната документация на съоръжението и в тази наредба.

Чл. 173. Резултатите от оценката на сигурността и анализът на техническото състояние на малките язовирни стени и на съоръженията към тях в експлоатация се предоставят на областния управител за нуждите на КОТЕСЯС.

Глава трета.

МОНИТОРИНГ ПРИ ЕКСПЛОАТАЦИЯТА НА МАЛКИТЕ ЯЗОВИРНИ СТЕНИ И НА СЪОРЪЖЕНИЯТА КЪМ ТЯХ

Раздел I.

Общи положения

Чл. 174. (1) Техническият мониторинг осигурява информация за оценка на сигурността на малките язовирни стени и на съоръженията към тях в експлоатация и възможност своевременно да се идентифицират потенциалните опасности.

(2) За всяка малка язовирна стена и съоръженията към нея се създава база данни от измервания, която се поддържа актуална.

(3) Елементите на КИС са определени в проектната документация.

(4) За задължително необходими, като налични, се считат следните елементи на КИС:

1. геодезическа мрежа за следене на поведението на язовирната стена;
2. нивомерно устройство за измерване на водно ниво и на наносите в язовирното езеро, което да осигурява връзка с информационната система за язовирите и съоръженията към тях на ДАМТН;
3. изграден пункт за измерване на филтриралото водно количество под и през тялото на язовирната стена;
4. нивомерен стълб в язовирното езеро за измерване на наносите.

Чл. 175. Техническият мониторинг (наблюденията и измерванията, техният анализ и оценка) обхваща малката язовирна стена и съоръженията към нея, геоложката основа и бреговете в зоните на влияние в горния и долния участък.

Чл. 176. Наблюденията и измерванията по техническия мониторинг върху малките язовирни стени и на съоръженията към тях са:

1. задължителни;
2. периодични;
3. едновременни - при наблюдения и измервания на взаимносвързани явления;
4. сравними по време (дата и час) и място.

Раздел II.

Организация на наблюденията и измерванията

Чл. 177. (1) Контролно-измервателната система се изпълнява въз основа на проект, който

е неразделна част от проекта за язовирната стена и на съоръженията към нея.

(2) Организацията на наблюденията и измерванията осигурява:

1. предвидените в проектната документация измервания върху процесите и явленията, протичащи в малките язовирни стени и съоръженията към тях;
2. възможност за надеждна оценка на измерваните процеси и явления;
3. набиране на информация за цялостна оценка на състоянието на язовирните стени и съоръженията към тях.

Чл. 178. (1) В проекта за КИС са дадени обхватът, видът, конструкцията и местоположението на отделните уреди, както и указания за организацията на наблюденията и измерванията.

(2) В инструкцията за експлоатация и в програмата за технически контрол се указват честотата на измерване и методиката за обработка на резултатите.

Чл. 179. В случай на новопостроена малка язовирна стена и съоръжения към нея се препоръчва наблюденията и измерванията за стената и съоръженията да започнат възможно в най-ранен етап на строителството.

Чл. 180. При първоначалното завиряване до кота НВРВН поведението на малките язовирни стени и на съоръженията, основата и бреговете се следят чрез наблюдения и измервания с увеличена честота спрямо следващите наблюдения и измервания, в съответствие с инструкцията за експлоатация и програмата за технически контрол.

Чл. 181. (1) Програмата за технически контрол и инструкциите за експлоатация се изготвят от проектанта в последния етап на проектирането.

(2) Актуализация на програмата за технически контрол на малките язовирни стени и на съоръженията към тях се извършва при необходимост по етапи на експлоатация - в зависимост от състоянието им, по предложение на оператора и по решение на собственика.

Чл. 182. Оперативен анализ на данните от наблюденията и измерванията се прави в деня на тяхното извършване. При съмнение в точността на измерването то се повтаря.

Раздел III. Наблюдения и измервания

Чл. 183. Наблюденията и измерванията на малките язовирни стени и на съоръженията към тях се извършват в съответствие с програмата за технически контрол на три нива:

1. визуален контрол - определен по място и по време;
2. оперативни измервания в определени пунктове;
3. пълни измервания на всички наблюдавани точки в съответствие с проектната документация и инструкцията за експлоатация.

Чл. 184. Техническият мониторинг върху язовирните стени от насипни материали включва наблюдения и измервания на:

1. водното ниво във водохранилището;
2. запълването на водохранилището с наноси;
3. филтрацията под, през и в обход на тялото на стената;
4. мътноста на филтриралите води;
5. хоризонталните и вертикалните премествания;
6. изменението в качествата на насипа и основата;
7. деформациите и нарушаването на монолитността на бетоновите съоръжения към стената.

Чл. 185. Техническият мониторинг върху бетоновите язовирни стени включва наблюдения и измервания на:

1. водното ниво във водохранилището;

2. запълването на водохранилището с наноси;
3. хоризонталните и вертикалните премествания;
4. взаимните премествания между стената и основата;
5. развитието на пукнатини в стената;
6. състоянието на фугите;
7. изменението в качествата на бетона и основата;
8. филтрацията и течовете през, под и в обход на стената;
9. мътността на филтриралите води;
10. деформациите на основата.

Раздел IV. Периодичност на измерванията

Чл. 186. Периодичността на извършване на наблюденията и измерванията се указва в програмата за технически контрол съобразно:

1. категорията и класа на съоръжението;
2. сеизмичността на района;
3. възрастта и състоянието на язовирната стена и на съоръженията към нея (етап на експлоатация);
4. геоложките и хидрогеоложките условия.

Чл. 187. Периодичността на извършване на наблюденията и измерванията се съобразява със:

1. текущото състояние на съоръжението;
2. динамиката на водното ниво в язовира;
3. настъпването на извънредно събитие.

Чл. 188. (1) На визуален контрол подлежат малките язовирни стени, съоръженията към тях, горният и долният участък.

(2) При липса на други указания визуален контрол на малката язовирна стена и на съоръженията към нея и на горния и долния участък се прави седмично.

Чл. 189. При първоначално завиряване наблюденията и измерванията са ежедневни. Пълно измерване се прави при запълване на езерото до 1/2 от дълбочината му и при достигане на НВРВН.

Чл. 190. Наблюдения и измервания с увеличена честота до ежедневни се извършват при висока вълна или след земетресения, при значително увеличена филтрация, премествания и деформации.

Чл. 191. При отсъствие на други указания наблюденията и измерванията с КИС се правят поне веднъж на шест месеца.

Раздел V.

Наблюдения и измервания при преминаване на високи води и след извънредни събития

Чл. 192. Готовността на съоръженията за провеждането на високи води в периода на прииждане се установява посредством:

1. преглед на затворните органи на облекчителните и водоземните съоръжения;
2. оглед на горния и долния участък.

Чл. 193. В периода на провеждане на високи води състоянието на малките язовирни стени от насипни материали и на съоръженията към тях се следи, като се изпълняват контролни визуални огледи на билото и въздушния откос на стените, на преливниците и на енергогасителите съгласно програмите за технически контрол.

Чл. 194. След провеждане на високата вълна се извършват:

1. подробен визуален оглед на състоянието на малката язовирна стена, преливните и гасителните съоръжения и на речното корито до 500 m след язовирната стена; особено внимание при огледите се обръща на:

- а) връзките на бетоновите конструкции със земнонаситни съоръжения;
- б) ерозията и отлаганията след преливните съоръжения;
- в) участъците, където са се появили течове и суфозионни явления;

2. измервания съобразно програмата за технически контрол и се дава заключение за техническото състояние на язовирните стени и на съоръженията към тях.

Чл. 195. При регистриране на земетръс се извършват огледи на всички съоръжения и оперативни измервания - съгласно предвиденото в проекта за експлоатация.

Раздел VI.

Обработка на резултатите - методика и документация

Чл. 196. (1) Обемът, видът, формата и начинът за документиране на резултатите от измерванията са определени в проектната документация и в инструкцията за експлоатация.

(2) Данните от техническия мониторинг се включват в досието на обекта съгласно изискванията на единната номенклатура.

Чл. 197. (1) Всички наблюдения и отчети се вписват в съответен журнал (форма) преди и след първичната обработка.

(2) Методиката за обработка на резултатите се указва в инструкцията за експлоатация и в паспорта на всеки от уредите.

(3) Резултатите от всички наблюдения и отчети, както и тяхната първична обработка, извършена от оператора, се нанасят в съществуващата база данни и на хартиен носител.

Глава четвърта.

ДОКУМЕНТАЦИЯ ЗА ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА МАЛКИТЕ ЯЗОВИРНИ СТЕНИ И НА СЪОРЪЖЕНИЯТА КЪМ ТЯХ

Раздел I.

Общи положения

Чл. 198. Документацията за всяка малка язовирна стена и на съоръженията към нея се съхранява в досието на обекта.

Чл. 199. (1) Досието на обекта включва документацията от фазата на предварителните проучвания за язовирните стени и съоръженията към тях, включително до етапа на извеждане от експлоатация или ликвидация съгласно действащата нормативна уредба.

(2) Документацията по ал. 1 се оформя съгласно изискванията на тази наредба и Наредба № 3 от 2003 г. за съставяне на актове и протоколи по време на строителството.

Чл. 200. Досието на обекта се открива при въвеждането му в експлоатация и се закрива при ликвидацията му.

Чл. 201. Досието на обекта се води в съответствие с изискванията за съхранение и ползване на документацията и Единната номенклатура.

Чл. 202. (1) При извеждане от експлоатация и/или ликвидация на малки язовирни стени и на съоръженията към тях досието на обекта се предава на съответния областен управител.

(2) Областният управител съхранява досието на обекта в съответствие с изискванията на Закона за националния архивен фонд.

Раздел II.

Проектна документация

Чл. 203. (1) Проектната документация се класира в досието на обекта по реда на нейното разработване, като се следва логическата връзка между отделните проектни разработки.

(2) В досието на обекта се включва проектната документация, изготвена в съответствие с нормативната уредба, в т.ч.:

1. доклад за инженерно-геоложки проучвания;
2. протоколи от лабораторни изследвания относно качествата на строителните материали;
3. доклад за хидроложки проучвания;
4. проектни параметри, приети с решение на експертен НМ технически съвет, назначен от собственика;
5. доклад за ОВОС и решение на компетентния орган;
6. проектни разработки:
  - а) работни чертежи на язовирната стена и на съоръженията към нея;
  - б) технически паспорт;
  - в) проект за машинно и електрическо оборудване;
  - г) инструкция за експлоатация;
  - д) програма за наблюдения и измервания от техническия мониторинг;
7. аварийен план на обекта.

Раздел III.

Документация от строителството

Чл. 204. Документацията от строителството се класира в досието на обекта по реда на завършване на подобектите и включва:

1. разрешението за строителството;
2. екзекутивните чертежи;
3. протоколите от скрити работи;
4. списъка на доставчиците на строителни материали;
5. списъка на производителите и доставчиците на машинното и електрическото оборудване;
6. екзекутивните чертежи за КИС;
7. схемите, чертежите на бреговата ивица над и под съоръжението - с оценка на срутищни явления и свлачища;
8. докладите за извършени допълнителни работи след наводнения, земетръс и други форсмажорни обстоятелства.

Раздел IV.

Документи от експлоатацията

Чл. 205. Документацията от експлоатацията се класира в досието на обекта последователно съобразно етапите на експлоатация и включва:

1. акта за собственост и скицата на обекта;
2. протокола за приемане на язовирната стена и на съоръженията към нея от Държавната приемателна комисия;
3. разрешението за ползване;
4. разрешителните по ЗВ;
5. резултатите от измервания с КИС и първичната им обработка - при първоначалното завиряване;
6. техническия паспорт;

7. програмата за техническия контрол;
8. актовете за единични и комплексни изпитвания;
9. актуалния аварийен план на обекта;
10. анализите за техническото състояние;
11. оценките на сигурността и анализите на техническото състояние, извършени чрез инспекции;
12. протоколите от експертните технически съвети, от техническите съвети, от техническите прегледи, от визуалните огледи и от противоаварийните тренировки;
13. програмите и протоколите за обучение на експлоатационния персонал;
14. резултатите от експлоатацията на машинното и електрическото оборудване при различен режим на работа на съоръженията;
15. документацията за извършване на основен ремонт и реконструкция (от началото на процедурата до приемането на съоръжението - след ремонт и реконструкция);
16. копията от констативните протоколи от проверките на контролните органи;
17. документацията по извеждане от експлоатация и ликвидация (от началото на процедурата до приключването ѝ).

Раздел V.

Съхранение и ползване на документацията. Единна номенклатура

Чл. 206. (1) Проектната документация, документацията от строителството и експлоатацията се съхраняват от собственика на язовирните стени и съоръженията към тях, който носи отговорност за съхраняването и попълването на досието на обекта със съответните документи.

(2) Операторът съхранява копия от всички документи, включени в досието на обекта.

Чл. 207. Собственикът, съответно операторът, въвежда документацията по чл. 206, ал. 1 в информационна система по ред, в обем и по начин, определени в наредбата по чл. 141, ал. 1, т. 3 ЗВ.

Част четвърта.

КОНТРОЛ И ПРОВЕРКИ

Глава първа.

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 208. Контролът на техническото състояние на язовирните стени и на съоръженията към тях и оценката на тяхната сигурност се осъществяват чрез:

1. технически прегледи и анализи на техническото състояние, извършвани от собственика;
2. обследвания, извършвани от КОТЕСЯС;
3. контролни проверки, извършвани от председателя на ДАМТН или от оправомощени от него длъжностни лица.

Чл. 209. (1) Собственикът/операторът провежда два пъти годишно - от 1 март до 30 април и от 1 септември до 30 септември, технически прегледи на язовирните стени и на съоръженията към тях.

(2) Прегледите обхващат всички видове дейности по поддържането и експлоатацията на язовирните стени и съоръженията към тях.

(3) Когато в процеса на извършване на техническите прегледи се констатират обстоятелства, които не отговарят на проектната документация и на инструкциите за експлоатация, собственикът предприема мерки за ремонт и/или реконструкция и уведомява

съответния областен управител и ДАМТН за необходимостта от извършване на проверка за оценка на сигурността и анализ на техническото състояние.

Чл. 210. Резултатите от техническите прегледи се отразяват в протоколи, които се класират в досието на обекта, а копия от тях се съхраняват от оператора.

Чл. 211. (1) Анализът за техническото състояние на язовирните стени и на съоръженията към тях се изготвя от собственика или се възлага на трето - физическо или юридическо, лице, притежаващо необходимата компетентност.

(2) Анализът по ал. 1 се изготвя на базата на резултатите, получени от техническите прегледи и от измерванията на контролно-измервателните системи, за период, не по-голям от три години.

(3) Анализът на техническото състояние на язовирните стени и на съоръженията към тях се приема от експертен технически съвет, назначен от собственика.

Глава втора.

ПРОВЕРКИ ЗА ОЦЕНКА НА СИГУРНОСТТА И АНАЛИЗ НА ТЕХНИЧЕСКОТО И ЕКСПЛОАТАЦИОННОТО СЪСТОЯНИЕ НА ЯЗОВИРНИТЕ СТЕНИ И НА СЪОРЪЖЕНИЯТА КЪМ ТЯХ

Раздел I.

Комисия за обследване на техническото и експлоатационното състояние на язовирните стени

Чл. 212. (1) Областните управители със заповед назначават комисии за ежегодното обследване на техническото и експлоатационното състояние на язовирните стени и съоръженията към тях съгласно чл. 138а, ал. 3 ЗВ.

(2) В комисията по ал. 1 се включва по един представител на:

1. Държавната агенция за метрологичен и технически надзор;

2. Главна дирекция "Пожарна безопасност и защита на населението" на Министерството на вътрешните работи;

3. съответната областна администрация;

4. съответната басейнова дирекция.

(3) Представителите на органите по ал. 2 следва да притежават образователно-квалификационна степен "магистър" по някоя от следните специалности: Хидротехническо или Хидромелиоративно строителство, ВиК, Геодезия или друга подходяща специалност.

(4) Областният управител може да привлича допълнително експерти със съответната квалификация за участие в комисията по ал. 1.

Чл. 213. (1) Комисията за обследвания на техническото и експлоатационното състояние на язовирните стени извършва обследвания на място на техническото състояние на язовирните стени и на съоръженията към тях.

(2) На ежегодни обследвания подлежат всички язовирни стени и съоръженията към тях, намиращи се на територията на съответната област, независимо от тяхната собственост.

Чл. 214. (1) В заповедта по чл. 212, ал. 1 областният управител определя график на извършването на обследванията, който се публикува на интернет страницата на областната администрация най-късно 15 дни преди началото на инспекциите и се изпраща до съответните компетентни органи.

(2) Областният управител в 3-дневен срок от издаването на заповедта по електронен път изпраща на членовете на КОТЕСЯС документацията от извършените предходни прегледи на язовирите, включваща изготвените констативни протоколи, аналитични доклади и снимков

материал (за оценки на риска от бедствия следва да се прилага и карта), за язовирите, определени в графика по ал. 1.

Чл. 215. Комисията за обследвания на техническото и експлоатационното състояние на язовирните стени има право:

1. на достъп до обектите за проверка;
2. на достъп до цялата документация, съхранявана в досието на обекта;
3. да прави предписания на собствениците на язовирните стени и/или на съоръженията към тях за изпълнението в определен срок на необходимите действия за осигуряване на техническата им изправност.

Чл. 216. (1) За всеки обследван обект КОТЕСЯС съставя протокол за техническото състояние на язовирните стени и на съоръженията към тях, който съдържа:

1. датата на извършване на проверката;
2. номера на заповедта, с която областният управител е назначил КОТЕСЯС;
3. номера на имота по кадастрална карта;
4. общото описание на обекта;
5. наименованието/имената на собственика и оператора на язовирните стени и на съоръженията към тях;
6. характерните условия и обстоятелствата при провеждане на инспекцията;
7. данните за язовирната стена и водохранилището;
8. резултатите и анализа на наличните наблюдения и измервания с КИС между две инспекции;
9. техническото и експлоатационното състояние на машинното и електротехническото оборудване;
10. установените проблеми по сигурността и техническото състояние;
11. констатацията относно наличието на оценка на сигурността и анализ на техническото състояние;
12. предписания и срок за тяхното изпълнение.

(2) Протоколът се изготвя в 14-дневен срок от приключването на обследването и се подписва от членовете на комисията. Когато някой от членовете на комисията има особено мнение, то се отбелязва в протокола и към него се прилагат писмени мотиви в 3-дневен срок от подписването му.

(3) Протоколът се изготвя в 6 еднообразни екземпляра - за всеки от членовете на КОТЕСЯС, за собственика на язовирните стени и на съоръженията към тях и за кмета на общината.

Раздел II.

Контрол, осъществяван от ДАМТН

Чл. 217. Председателят на ДАМТН или оправомощени от него длъжностни лица контролират изпълнението на:

1. предписанията на КОТЕСЯС, дадени в хода на ежегодните обследвания и на инспекциите;
2. мерките за осигуряване на изправното техническо състояние на язовирните стени и на съоръженията към тях и безопасната им експлоатация;
3. дейностите по извеждане от експлоатация и/или ликвидация;
4. дейностите по разрушаване на хидротехническото съоръжение, което е разпоредено със заповед на кмета на общината - в случай на опасност от наводнение, при което могат да настъпят вредни последици за живота и здравето на хората, околната среда и материалните ценности;

5. наличие на оператор и притежаваната от него квалификация;
6. вписването на данни в информационната система, предоставена от ДАМТН;
7. спазването на изискванията на тази наредба.

Чл. 218. При изпълнението на правомощията по чл. 217 контролните органи от ДАМТН имат право:

1. на свободен достъп до контролираните от тях язовирни стени и до съоръженията към тях;
2. да изискват необходимите данни, сведения, обяснения и друга информация;
3. да дават задължителни предписания на собствениците на язовирни стени и/или на съоръженията към тях съобразно правомощията си, включително да предписват на собственика/оператора предприемане на мерки и действия за изясняване на техническото състояние и на условията за експлоатация на контролираните обекти, както и да определят срок за тяхното изпълнение;
4. да съставят актове за установяване на административни нарушения;
5. да издават наказателни постановления.

Чл. 219. (1) За изпълнението на функциите по чл. 217 контролните органи извършват проверки, които не съвпадат с графика по чл. 214, ал. 1.

(2) За резултатите от проверките се съставят констативни протоколи, които съдържат:

1. собственото, бащиното и фамилното име на проверявания и длъжността му;
  2. датата на извършване на проверката;
  3. описанието на проверявания обект:
    - а) залятата площ;
    - б) водосборната област;
    - в) предназначението;
    - г) завирения обем;
    - д) най-високото работно ниво;
    - е) най-ниското работно ниво;
    - ж) пропускателната способност;
    - з) обема в момента на проверката;
    - и) номера на имота;
  4. наименованието/имената на собственика и оператора на язовирните стени и на съоръженията към тях;
  5. акта за собственост;
  6. договора с оператора, когато е приложимо;
  7. характерните условия и обстоятелствата при провеждане на инспекцията;
  8. данните за язовирната стена и водохранилището;
  9. резултатите и анализа на наличните наблюдения и измервания с КИС;
  10. други констатации, установени при проверката;
  11. имената и точните адреси на лицата, присъствали на проверката;
  12. описа на документите, сведенията, обясненията и друга информация, събрана в хода на проверката;
  13. предписанията и срока за тяхното изпълнение;
  14. указанията за уведомяване на ДАМТН за изпълнението на дадените предписания в определения срок;
  15. подписите на длъжностните лица, извършили проверката, и на собственика/оператора на обекта.
- (3) Протоколът се изготвя след извършването на проверката и се публикува на [интернет страницата](#) на ДАМТН. Собственикът съхранява протокола в досието на обекта.
- (4) Екземпляр от протокола, както и информация за изпълнението на дадените

преписания се изпращат на съответния областен управител. Информацията за изпълнението на дадените преписания се публикува на [интернет страницата](#) на ДАМТН.

Чл. 220. (1) Председателят на ДАМТН поддържа база данни в електронен вид за извършения контрол по чл. 212 и 217, която съдържа:

1. датата на проверката;
2. описанието на обекта и неговото местонахождение;
3. номера на констативния протокол;
4. резюмето на констатираните факти и обстоятелства;
5. дадените предписания и срок за изпълнение;
6. данните за изпълнение на дадените предписания;
7. установените нарушения;
8. номера на акта за установяване на нарушението;
9. номера на наказателното постановление;
10. размера на наложената санкция.

(2) Информацията по ал. 1 се попълва в базата данни ежемесечно.

Допълнителни разпоредби

§ 1. По смисъла на тази наредба:

1. "Авария" е инцидент от голям мащаб, включващ разрушаване на хидротехнически съоръжения, при което се налага намаляване на експлоатационните натоварвания на язовирните стени и на съоръженията към тях за извършване на неотложни аварийно-възстановителни работи.

2. "Берма" е отстъп в земнонасипна язовирна стена, която разделя частите на откоса на насипа, имащи различен наклон, и служи за отвеждане на водата от тялото на стената чрез водоотвеждаща канавка в петата на откоса.

3. "Горен участък" е зоната на влияние на подприщването.

4. "Долен участък" е зоната след язовирната стена, ограничена в участък с дължина до 500 м.

5. "Досие на обекта" е цялата документация от проучвателните работи, проектът, строителството и експлоатацията на язовирните стени и на съоръженията към тях до тяхното извеждане от експлоатация и/или ликвидация.

6. "Извеждане от експлоатация" е прекратяване на експлоатацията на язовирните стени и на съоръженията към тях, без да се премахват основни техни конструктивни елементи.

7. "Извънредно събитие" е:

а) земетресение над VI степен по MSK, екстремни проливни валежи или ураганни ветрове с интензивност (обезпеченост), определена в зависимост от техническото състояние на стената и нейната уязвимост при тези условия;

б) свличане на част от откос, увеличаване мътноста и/или дебита на филтрация, концентриран изход на филтрация или заблатяване, пукнатини, хлътвания, активиране на свлачища, срутища, авария на механичното оборудване, аномални показания на уреди.

8. "Измервателна и контролна апаратура" е съвкупността от заложените в проекта и изпълнените в язовирната стена и съоръженията към нея КИС, както и системите за видеомониторинг и ранно оповестяване.

9. "Инструкция за експлоатация" е съвкупност (комплект) от технически правила, указания, предписания и други дейности, свързани с предмета на дейност на едно или на група съоръжения.

10. "Ликвидация" е прекратяване на експлоатацията на язовирните стени и на съоръженията към тях, като част или всички техни основни конструктивни елементи се премахват, площадките им се рекултивират и се възстановява естественият режим на речния

отток.

11. "Облекчителни съоръжения" са преливниците и основните изпускатели на язовирните стени.

12. "Опасност" е събитие или състояние, създаващо вероятност от настъпване на вредоносни последици за язовирните стени и за съоръженията към тях, за хората, материалните ценности и за околната среда.

13. "Оператор на язовирна стена" е физическо лице хидроспециалист или юридическо лице, което разполага със служител хидроспециалист за осъществяване на дейностите по стопанисване, поддържане и експлоатация на язовирни стени и на съоръженията към тях, възложени му от собственика с договор.

14. "Основен ремонт" е основен ремонт по смисъла на § 5, т. 42 от допълнителните разпоредби на Закона за устройство на територията.

15. "Отказ" е събитие, в резултат на което поради нарушаване на един от показателите за конструктивна и технологична сигурност и на показателите за опазване на околната среда язовирните стени и съоръженията към тях преминават от изправно в неизправно техническо състояние. Отказите могат да са:

а) "Постепенен отказ" е вид отказ, при който граничната стойност на някой от показателите за технологична сигурност се достига постепенно;

б) "Внезапен отказ" е вид отказ, който се проявява при наличие на скрит дефект или при съчетание на натоварвания и въздействия, които язовирната стена и съоръженията към нея не могат да понесат.

16. "Реконструкция" е реконструкция по смисъла на § 5, т. 44 от допълнителните разпоредби на Закона за устройство на територията.

17. "Риск" е мярка за вероятността от настъпване на вредоносни последици върху живота и здравето на хората, материалните ценности и околната среда.

18. "Текущ ремонт" е текущ ремонт по смисъла на § 5, т. 43 от допълнителните разпоредби на Закона за устройство на територията.

19. "Хидроспециалист" е лице, което притежава образователно-квалификационна степен "магистър", със специалност Хидротехническо строителство, Хидромелиоративно строителство или друга еквивалентна специалност в областта на хидроинженерството, при придобиването на която в учебния план са изучавани предмети и са придобити умения, свързани с проектиране, изграждане и експлоатация на язовирни стени и на съоръженията към тях.

20. "Техническа експлоатация" е правно и технологично регламентирана дейност по въвеждане в експлоатация, използване по предназначение и поддържане в изправност на язовирни стени и на съоръжения към тях.

§ 2. Минималното техническо оборудване - собственост на оператора, трябва да включва:

1. Едночестотен GPS приемник.
2. Акумулаторен прожектор.
3. Две мобилни радиостанции с двустранна обмяна на съобщения с минимален обхват 1 км, без изискване за лиценз за работна честота.
4. Комплект геодезически инструменти.
5. Високопроходим лек автомобил със задвижваща система 4x4.

Преходни и Заключителни разпоредби

§ 3. Документацията от експлоатацията на големите и малките язовирни стени и на съоръженията към тях се привежда в съответствие с изискванията на наредбата в срок една година след влизането ѝ в сила.

§ 4. (1) За големите язовирни стени и съоръженията към тях, които са в експлоатация

преди влизането в сила на тази наредба, се извършва:

1. преглед и опис на наличната документация;
2. опис на документацията, подлежаща на възстановяване.

(2) Документацията по ал. 1 се утвърждава от оператора, осъществяващ техническата експлоатация, и се включва в досието на обекта.

(3) За малките язовирни стени и съоръженията към тях, които са в експлоатация преди влизането в сила на тази наредба, се извършва:

1. преглед и опис на наличната документация;
2. опис на документацията, подлежаща на възстановяване.

(4) Документацията по ал. 3 се утвърждава от собственика и се класира в досието на обекта.

§ 5. Наредбата се издава на основание чл. 141, ал. 2 от Закона за водите.

§ 6. Указания за прилагане на наредбата се дават от председателя на Държавната агенция за метрологичен и технически надзор, а по чл. 60, ал. 1 и чл. 163, ал. 1 указанията се дават съвместно с директора на ГД "ПБЗН" на МВР.